

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กรณีศึกษา : กองทุนหมู่บ้านดอนกระทิง

นายสุนทร ฐูปพุดชา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

สุนทร ชูพุดชา : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาบ้านดอน
กระทิง หมู่ 4 ต.พุดชา อ.เมือง จ.นครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์อารักษ์ ธีรอำพน, อาจารย์ประครอง ส่งเสริม , 177 หน้า

วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านดอนกระทิง ของคณะกรรมการกองทุนและสมาชิกผู้กู้เพื่อเป็นกองทุนหมุนเวียน พัฒนาอาชีพสร้างงาน สร้างรายได้ ให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน โดยมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดศักยภาพและความเข้มแข็งของสมาชิกในหมู่บ้าน และทราบปัจจัยด้านบวก ด้านลบที่ส่งเสริม ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

การศึกษาครั้งนี้ใช้เทคนิคการประเมิน แบบ CIPP Model โดยศึกษาจากประชากรในหมู่บ้านดอนกระทิง ตามรูปแบบการประเมิน แบบ CIPP Model คือ การประเมิน บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต

ผลการศึกษา

ระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ การประเมินบริบทของหมู่บ้านที่เอื้อต่อการทำการเกษตร ที่มีหลากหลายไม่ว่าจะเป็นที่ไร่ ที่นา แหล่งน้ำ สังกมพื้นบ้าน วัฒนธรรมประเพณี ที่สืบทอดกันมา ระบบโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติตลอดจนการพัฒนาภูมิปัญญา รวมทั้งความเข้มแข็งของชุมชน ผู้นำชุมชนนำไปสู่ความเข้มแข็งของหมู่บ้านดอนกระทิงสามารถจัดตั้งกองทุนบริหารเงิน 1 ล้านบาทได้ มีการตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการ โดยมีนายธงชัย ยิ้มมะเริง เป็นประธานกองทุน มีการร่วมกันร่างระเบียบข้อบังคับต่างๆของกองทุนตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สามารถจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน จัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ สามารถทำบัญชีรับ-จ่ายเบื้องต้นได้ สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการรับสมัครสมาชิก การขอกู้ การอนุมัติเงินกู้ การตรวจสอบเป็นระยะๆ รวมทั้งมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้รวมทั้งมีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้จนทำให้สมาชิกกองทุนมีผู้กู้ทั้งหมด 49 ราย รวมเป็นเงินที่อนุมัติไปแล้วทั้งสิ้น 990,000 บาท โดยให้กับผู้กู้ไปดำเนินกิจกรรม แต่ยังไม่สามารถระบุจำนวนผู้ชำระคืนได้ เพราะยังไม่ครบกำหนดชำระเงินคืน สมาชิกเกิดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองมากขึ้น จากประสบการณ์การดำเนินงานของกองทุน นำไปสู่พื้นฐานความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน

หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้จากการประเมินบริษัท กระบวนการนำเข้า กระบวนการบริหารจัดการและผลผลิต การดำเนินงานของผู้กู้ อาชีพเดิมมีส่วนเสริมสร้างประสบการณ์ของผู้กู้สมาชิก สภาพการอยู่อาศัย รายได้ของครอบครัว หนี้สินเดิมที่มีอยู่แล้วมีส่วนในการพัฒนาอาชีพ และประกอบอาชีพเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะทำให้สามารถประเมินศักยภาพของการชำระคืนเงินกู้และการอนุมัติเงินกู้จากจำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ เงินทุนตามวัตถุประสงค์การกู้เงินสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ วัตถุดิบ ความรู้ และแรงงานของสมาชิกผู้กู้มีส่วนทำให้กิจการเจริญเติบโตได้ สามารถขยายกิจการ เพิ่มการลงทุนได้จริง เพื่อให้โอกาสในการประกอบอาชีพของผู้กู้ในด้านการใช้จ่ายเงินการหาตลาด การทำบัญชีใช้จ่ายเงินยังไม่เป็นรูปธรรม แต่มีการหาความรู้เพิ่มสม่ำเสมอ ผลผลิตที่ได้ จะเห็นผลสำหรับผู้กู้ไปปลูกผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์เล็ก ค้าขายและบริการที่สามารถประเมินได้โดยใช้ระยะเวลาไม่ถึงปี แต่การทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์ใหญ่ ต้องใช้เวลาอย่างน้อย 1 ปี

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่งทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น อาจารย์อารักษ์ ธีรอำพน และอาจารย์ประครอง ส่งเสริม อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ คณาจารย์ประจำสาขา วิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ

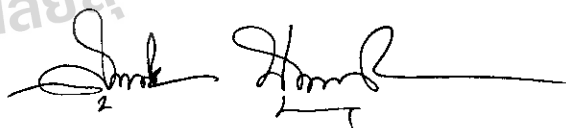
สำนักวิทยบริการ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา และหอสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่เป็นแหล่งค้นคว้า

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขสถานีนามัยหนองอารักษ์

คำปรึกษาด้านการปฏิบัติหน้าที่และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชนของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการทำสารนิพนธ์

ขอขอบคุณชาวบ้านคอนกระติงทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ ตลอดจนผู้พิมพ์สารนิพนธ์และเพื่อนร่วมโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านตำบลพุดชาทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณผู้ที่ให้ทุนในการศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต การจัดการและประเมินโครงการ และบิดามารดาที่ให้การสนับสนุน

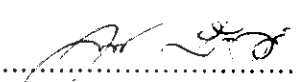

(นายสุนทร ฐปพุดชา)

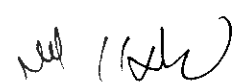
หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการ
ประเมินโครงการ ของสำนักเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(อาจารย์อารักษ์ ชีรอำพน)

กรรมการสอบ

.....
(อาจารย์ ดร.โสภณ วงศ์แก้ว)

กรรมการสอบ

.....
(อาจารย์อารักษ์ ชีรอำพน)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการ
จัดการและการประเมินโครงการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ทรวงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สารบัญ

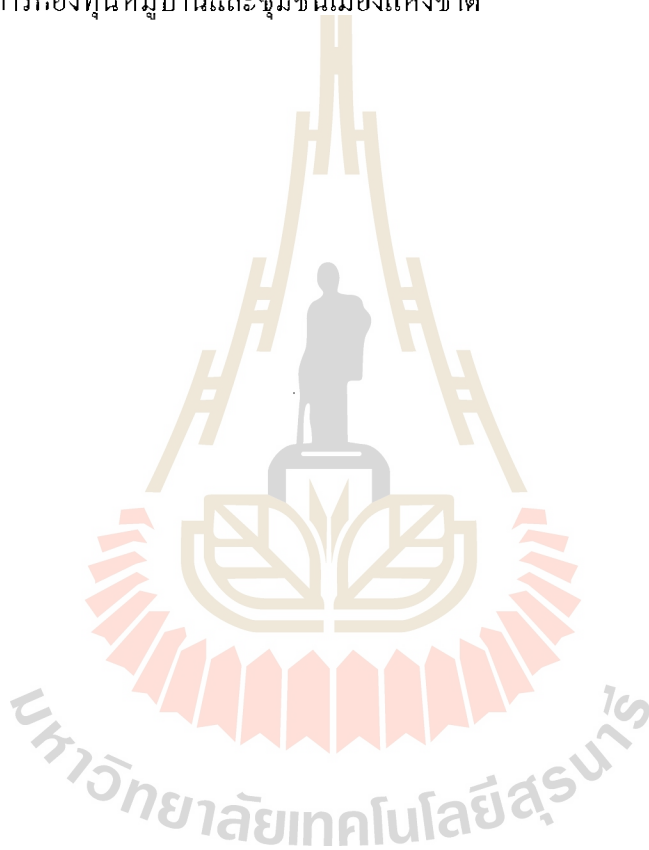
หน้า

บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ก
หน้าอำนวยการ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญแผนภาพ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1 หลักการและเหตุผล	1
2 วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ	1
3 กรอบแนวคิดและทฤษฎี	2
4 วิธีดำเนินการ	4
5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	5
บทที่ 2 ทัศนวิสัยวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
1 นโยบายหลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	7
2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	8
3 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน	9
5 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านบ้านคอนกระโทง	10
6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	12
7 หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบซีพีพีโมเดล	13
8 โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	15
9 เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ	16

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ	43
1 วิธีการประเมินโครงการ	43
2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	44
3 ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมิน	45
4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลโครงการ	47
5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
6 การวิเคราะห์ข้อมูล	49
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	49
1 ผลการประเมินบริบทชุมชน	49
2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	58
3 ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู	64
4 ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	65
5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์	66
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	70
1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	70
2 วิธีดำเนินการ	70
3 ผลการดำเนินการ	71
4 อภิปรายผล	72
5 ข้อเสนอแนะ	74
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก ก	
ภาคผนวก ข	

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตาร์ทอัพเฟลปี้ม	4
2	แสดงรูปแบบที่ยั่งยืน	35
3	การจัดการธุรกิจด้านต่างๆ ที่สัมพันธ์กับการจัดการธุรกิจชุมชน	41
4	โครงสร้างคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	42

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงตัวชี้วัดในการประเมินโครงการของหน่วยระบบ A และ B	45
2	ระยะเวลาในการดำเนินงาน	49
3	จำนวนครัวเรือนที่ทำการเกษตรและรายได้ต่อปีของบ้านคอนกรีต	57
4	สรุปรายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อเดือนในแต่ละครอบครัว	57
5	อัตราร้อยละของจำนวนสมาชิกผู้กู้แต่ละกลุ่มอาชีพและจำนวนเงินกู้ที่อนุมัติ	60
6	อัตราร้อยละของตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน	61
7	อัตราร้อยละของตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน	61
8	แสดงจำนวนเงินกู้ที่อนุมัติของแต่ละอาชีพ	63

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการเร่งด่วนของรัฐบาล โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกร่วมกันของชุมชนและท้องถิ่น โดยให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เห็นคุณค่าในภูมิปัญญาของตนเอง มีการช่วยเหลือและให้โอกาสหมู่บ้านและชุมชน มีกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคมเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนและ เพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ สังคม ของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนอีกเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ

เพื่อสนองต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแต่ละชุมชน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ จึงควรมีการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยนักศึกษาลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต ตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ.2544 เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบรายงานต่าง ๆ (แบบ บร.1-บร.12) และวิธีเก็บที่หลากหลายทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การแจกจ่าย เป็นต้น โดยการเข้าไปเป็นส่วนร่วมจะทำให้ทราบว่า การดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่อย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ เพื่อแก้ไข ปรับปรุงต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ

1.2.1 เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านคอนกรีต บรลูเป้าหมายในด้านต่อไปนี้

1. บ้านคอนกรีตมีกองทุนหมุนเวียนพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือสวัสดิภาพของสมาชิก
2. หมู่บ้านคอนกรีตมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

3. หมู่บ้านคอนกรีตที่มีกระบวนการพึ่งพาตนเองโดยการเรียนรู้ และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจ แบบพอเพียง
4. เศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศได้รับการกระตุ้นให้ดีขึ้น
5. ประชาชนในหมู่บ้านคอนกรีต มีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ และสังคม

- 1.2.2 เพื่อทราบปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของการจัดการกองทุน
- 1.2.3 เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้าน ระดับตำบลและระดับประเทศ
- 1.2.4 เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของ ชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทาง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

1.3 กรอบแนวคิดและทฤษฎี

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีผู้เสนอแนวคิดและทฤษฎีเพื่อเป็นแนวทางในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่หลากหลาย ผู้เขียนขอยกทฤษฎีที่สอดคล้องในการประเมิน ดังนี้

รูปแบบการประเมินของครอนบาค (Cronback ' s Concepts and Model) ได้ให้แนวคิดในการประเมินว่าเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและการใช้ข้อมูลนั้นเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับ โครงการทางการศึกษา โดยได้เสนอวิธีการประเมินที่ใช้ นอกจากการทดสอบไว้ 4 แนวทาง คือ การศึกษากระบวนการ (Process Studies) การวัดศักยภาพของผู้เรียน (Proficiency Measurement) การวัดเจตคติ (Attitude Measurement) และการติดตามผล (Follow up Studies)

นอกจากนี้รูปแบบการประเมินการเรียนการสอน (Cronbach' Goal Side Effect Attainment Model) ของครอนบาค ไม่ควรประเมินเฉพาะจุดมุ่งหมายของโครงการเท่านั้น ควรจะมีการประเมินผลกระทบข้างเคียงที่เกิดจากโครงการ

แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Scriven ' s Evaluation Ideologies and Model) ได้พยายามที่จะสร้างแนวคิดและรูปแบบการประเมินที่ผสมผสานแนวคิดของไทเลอร์ และครอนบาคเข้าด้วยกัน โดยกำหนดความหมายของการประเมินว่า"การประเมินเป็นกิจกรรมที่

เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมิน” โดยได้จำแนกประเภทของการประเมินออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

การประเมินยึดเป้าหมายเป็นหลัก พิจารณาว่าการดำเนินการนั้นบรรลุเป้าหมายของโครงการหรือไม่ โดยแบ่งการประเมิน เป็น 2 ระยะ คือ การประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) และการประเมินผลรวม (Summative Evaluation)

การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก จะไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะผลผลิตที่เกิดขึ้น ตามเป้าหมายเท่านั้น แต่จะนำผลกระทบอื่น ๆ มาร่วมพิจารณาในการตัดสินใจด้วยระบบคุณธรรม

แนวคิดการประเมินของอัลคิน (Alkin ‘ s Concept of Evaluation) การประเมิน คือ กระบวนการคัดเลือกการประมวลผลข้อมูล และการจัดระบบสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอข้อมูลต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจ หรือใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการเลือกการดำเนินการของโครงการ โดยจำแนกการประเมินตามจุดประสงค์ของการใช้ผลการประเมินเป็น 4 ส่วน ได้แก่

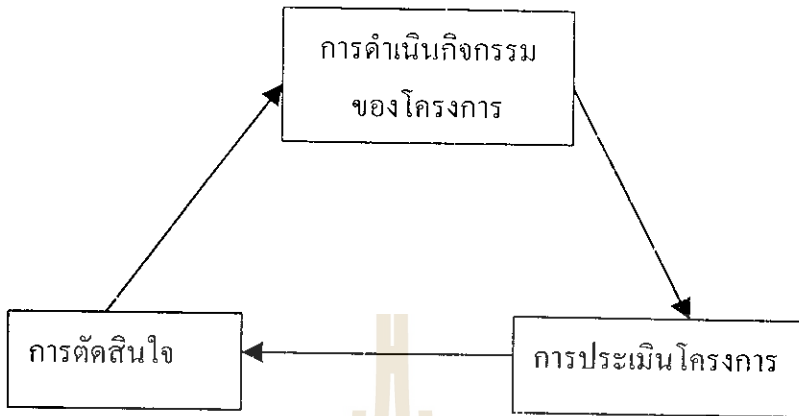
รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler ‘ s Rationale and Model of Evaluation) ไทเลอร์ ได้กล่าวถึงการประเมินว่า “การประเมินคือการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่สังเกตได้กับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้โดยเน้นที่การประเมินทางการศึกษา

หลักการของแนวคิดของไทเลอร์ในการประเมินยุคใหม่ จำแนกออกเป็น 6 ส่วน คือ

1. การประเมินจุดประสงค์
2. การประเมินแผนการเรียนรู้
3. การประเมินเพื่อแนะแนวในการพัฒนาโครงการ
4. การประเมินเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ
5. การประเมินผลลัพธ์ของโครงการทางการศึกษา
6. การติดตามผลและการประเมินผลกระทบ

ไทเลอร์ ได้สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการเกณฑ์ที่ตัดสินความสำเร็จของโครงการควรพิจารณาจากความสำเร็จของส่วนรวมและมุ่งเน้นที่การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) มากกว่าการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation)

สตีฟเฟิลบีม ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินแบบชิป (Stufflebeam ‘ s CIPP Model) (Stufflebeam , DL, of al 1971) การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกประกอบการตัดสินใจแนวคิดพื้นฐาน

ภาพที่ 1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของสตีฟเฟิลบีม

ขั้นที่ 1 กำหนดหรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นที่ 2 เป็นการรวบรวมข้อมูล และ

ขั้นที่ 3 เป็นการวิเคราะห์และจัดการสนเทศเพื่อนำเสนอผลการประเมิน

สตีฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาในการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมิน ว่ารูปแบบการประเมินแบบชิป (CIPP Model) ที่มาจากภาษาอังกฤษตัวแรก

C ย่อมาจาก Context คือบริบทของหน่วยระบบ

I ย่อมาจาก Input คือปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ

P ย่อมาจาก Process คือกระบวนการของหน่วยระบบ

P ย่อมาจาก Product คือผลผลิตของหน่วยระบบ

1.4 วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบ้านคอนกระโทง มีขั้นตอนทั้งหมด 6 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 ศึกษาทำความเข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงาน บริบทของหมู่บ้าน

ขั้นที่ 3 ใช้รูปแบบการประเมินแบบชิฟฟ์โมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและ

กำหนดตัวชี้วัดตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยข้อมูลจากแบบรายงาน การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 5 ประมวลผลการสังเคราะห์ข้อมูล ตามวิธีการและผลการวิเคราะห์ติดตามการประเมินโครงการ

ขั้นที่ 6 ลงมือเขียนสารนิพนธ์ตามขั้นตอนจนสมบูรณ์

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้านบ้านดอนกระทิง
2. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านดอนกระทิง
3. ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนาเกี่ยวกับหมู่บ้านดอนกระทิง และแนะแนวทางวัดความสำเร็จในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ระดับหมู่บ้านและชุมชน
4. ผู้ทำสารนิพนธ์ ได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาที่มีระเบียบวิธีที่เป็นวิทยาศาสตร์อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

บทที่ 2

ปฏิทัศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากปฏิทัศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้ทำสารนิพนธ์ได้รวบรวมจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและข้อมูลอื่น ๆ เพื่อใช้ในการประเมินที่มีความถูกต้อง สมเหตุ สมผล ในทางวิชาการด้านเนื้อหาสาระและประเด็นเทคนิคการประเมิน มี 9 ด้าน ได้แก่

1. นโยบายหลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านบ้านคอนกระหิง
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
7. หลักการประเมิน โครงการ รูปแบบการประเมินแบบซีพีไฟโมเดล
8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ
 - 9.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
 - 9.2 ความเข้มแข็งของชุมชน
 - 9.3 เครื่องมือขององค์การการเรียนรู้
 - 9.4 ประชาคม
 - 9.5 การพัฒนาที่ยั่งยืน
 - 9.6 ภารกิจชุมชน
 - 9.7 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายหลักเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้าน ได้ดำเนินการเรียนรู้ การสร้าง และพัฒนาความคิดริเริ่มและการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้าน ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนกันเอง

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
2. ชุมชนเป็นผู้กำหนด และ การบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้านด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
3. การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเพื่อเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่าง ชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
4. การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านสำหรับลงทุนในการประกอบอาชีพ
2. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง
3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและเศรษฐกิจพอเพียง
4. กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ
5. เสริมสร้างศักยภาพ และความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544
2. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544

4.ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544

2.ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 ให้มีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและการคลังเป็นรองประธานคนที่ 1 และ 2 รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายเป็นรองประธานคนที่ 3 คณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากการแต่งตั้งของรัฐมนตรี จำนวนไม่เกิน 10 คน เลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการและเลขานุการที่ผู้ช่วยได้แต่ไม่เกิน 3 คน ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ จำนวน อย่างน้อย 3 คน แต่ไม่เกิน 7 คน

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีก การพ้นจากตำแหน่งมีดังนี้ ตามวาระ การตาย ลาออก เป็นบุคคลล้มละลาย คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่งเป็นคนที่ไร้ความสามารถ ได้รับโทษจำคุก

การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก

คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย การจัดตั้งและแนวทางการบริหารกองทุน กำหนดแผนการจัดหาเงินกองทุน แผนการจัดสรร จัดทำร่างกฎหมาย กำหนดแผนงาน ออกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดทำ และจัดสรรผลประโยชน์ ออกระเบียบ คำสั่งและประกาศอื่น ๆ เกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน รายงานผลการดำเนินงานปัญหาและอุปสรรคให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

หมวดที่ 2 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีอำนาจหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการปฏิบัติงานธุรการศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับการจัดตั้งนโยบายและแนวทางการบริหาร ดำเนินการและประสานงานกับส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีการประชุมชี้แจงและอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องเสนอความคิดเห็น สนับสนุน ต่อคณะกรรมการในแผนการบริหารนโยบาย ระเบียบ หลักเกณฑ์

การดำเนินงานของกองทุนและรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ

3. แบบติดตามการสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 กล่าวว่า จะต้องมีการเวียนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม และการเลือกกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติประชุมของเวทีชาวบ้าน

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นตาม ข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มิใช่ชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันไม่น้อยกว่า 2 ปี
2. อายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่ติดสารเสพติด ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่กระทำโดยประมาท
6. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระ รัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่
7. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดต่อการกำหนดโทษในความผิดต่อหน้าที่หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์
8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
9. ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุน

4 . แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในการขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริงสำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านซึ่งประกอบไปด้วย จำนวนประชากรในหมู่บ้าน จำนวนครัวเรือน อาชีพหลักของประชากรในหมู่บ้าน ผลผลิตของประชากรในหมู่บ้าน
2. ข้อมูลเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน วิธีการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมการประชุมคัดเลือกคณะกรรมการ วัน เวลา สถานที่ และคุณสมบัติคณะกรรมการ พร้อมกับแสดงรายชื่อของคณะกรรมการกองทุนผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษา
3. ข้อมูลการเตรียมความพร้อมของหมู่บ้านเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับสำหรับใช้ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ตลอดจนวิธีการกำหนดระเบียบ
4. ทูลดำเนินการของกองทุนแหล่งที่มาของเงินทุนและจำนวนเงินที่ได้มา
5. แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเมื่อได้รับการสนับสนุนวงเงิน เช่นวิธีการบริหารเงินกองทุน หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ วิธีการในการควบคุม และติดตามการใช้เงิน วิธีการป้องกันความเสี่ยงในการกู้ วิธีแก้ไขปัญหา ตลอดจนแนวทางในการบริหารด้านการจัดสรรเงินกองทุนและข้อคิดเห็นอื่น ๆ

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านคอนกรีต

ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนเงินหนึ่งล้านบาทบ้านคอนกรีต ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและสร้างนิสัยอดออม เสียสละ เอื้ออาทร และเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพรวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม จึงมีการกำหนดระเบียบกองทุนบ้านคอนกรีตและสมาชิกในหมู่บ้านร่วมกันกำหนด ดังนี้

ที่ตั้งกองทุนหมู่บ้านบ้านคอนกรีต เลขที่ 56 หมู่ 4 ต.พุดซา อ.เมือง จ.นครราชสีมา โทรศัพท์ 0-4421-5462

คุณสมบัติของสมาชิก

1. เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านคอนกรีตเป็นเวลา ไม่น้อยกว่าหกเดือนก่อนจัดตั้งกองทุน
2. เป็นผู้ที่ยินชอบด้วยหลักการของกองทุนและสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของกองทุน
3. เป็นผู้ที่ยอมรับปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
4. เป็นผู้ที่ยินยอมกรรมการกองทุน มีความเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
5. ขยัน ซื่อสัตย์ อดทน เสียสละ เป็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ
6. เป็นผู้ที่อยู่ในศีลธรรมอันดีงาม
7. มีเงินหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้น แต่ไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุน

การรับสมาชิก

1. ยื่นคำขอสมัครสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน
2. เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด
3. สามารถยื่นความจำนงค์หรือสมัครเป็นสมาชิกกองทุนเดือนละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครสมาชิกได้ทั้งในลักษณะเป็นบุคคลหรือกลุ่ม หรือองค์กร แล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัคร

แหล่งที่มาของกองทุน

1. เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้ 1 ล้านบาท
2. เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้
3. เงินกู้ยืม
4. ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากกองทุน
5. เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับ โดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน
6. เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก
7. เงินค่าหุ้น
8. เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก

การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

1. ดาย
2. ลาออก และได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
3. นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์และคณะกรรมการเห็นสมควรให้พ้นสภาพการเป็นสมาชิก
4. วิกลจริต จิตฟั่นเฟือนหรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
5. ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้ร่วมประชุม
6. จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหรือไม่ให้ความร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใด
7. จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก
8. ไม่มีลักษณะและหรือขาดคุณสมบัติของสมาชิก

ประเภทการกู้ยืม สมาชิกสามารถยื่นความจำนงค์ขอกู้เงินจากคณะกรรมการกองทุนเพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาอาชีพ
2. การสร้างงาน
3. การสร้างและหรือเพิ่มรายได้จากกิจกรรมที่ทำอยู่
4. ลดรายจ่าย
5. บรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน

การอนุมัติเงินกู้

1. ระบุวัตถุประสงค์การกู้เงินอย่างชัดเจน
 2. โครงการที่เขียนขึ้นต้องสามารถดำเนินการได้จริง มีความเป็นไปได้ทางการตลาดและมีความคุ้มค่าต่อการลงทุน
 3. วงเงินกู้ไม่เกิน 20,000.-บาท คณะกรรมการกองทุนต้องเรียกประชุมสมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่ต้องไม่เกิน 50,000.-บาท
 4. วงเงินกู้มากกว่า 20,000.-บาท แต่ต้องไม่เกิน 50,000.-บาท จะต้องมีการทำประชามติของสมาชิกและคณะกรรมการ
 5. เงินกู้ฉุกเฉินต้องเป็นเหตุฉุกเฉินจำเป็นเร่งด่วนเท่านั้น รายละไม่เกิน 30,000.-บาท พร้อมหลักทรัพย์ประกันเงินกู้
- สำหรับเงินกู้ในประเภทที่ 1, 2, 3, 4 ให้สมาชิกกองทุน จำนวน 3 คน เป็นผู้ค้ำประกัน ส่วนประเภทที่ 5 ให้ทำสัญญาและใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน
- เงินกู้ประเภทที่ 1, 2, 3, 4 ให้ผู้กู้ส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย ภายใน 1 ปี นับตั้งแต่วันที่ทำสัญญา ส่วนประเภทที่ 5 ให้ผู้กู้ส่งคืนเงินกู้เต็มจำนวนพร้อมดอกเบี้ย ในระยะเวลาไม่เกิน 90 วัน นับตั้งแต่วันที่ทำสัญญา
- อัตราดอกเบี้ย อัตราดอกเบี้ยเงินกู้อัตราละ 6 บาท ต่อปี อัตราดอกเบี้ยเงินออม ร้อยละ 5 บาท ต่อปี

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. สมาชิกที่จะขอเงินกู้ต้องเขียนวัตถุประสงค์ในการกู้เงินอย่างชัดเจนต่อคณะกรรมการกองทุนพิจารณาเงินกู้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด
2. การอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งไม่เกินสองหมื่นบาท ถ้าเกินสองหมื่นบาทคณะกรรมการกองทุนต้องเรียกสมาชิกรวมมาประชุมเพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่ต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท การพิจารณาเงินกู้ฉุกเฉินคณะกรรมการพิจารณาตามความเหมาะสม
3. ให้คณะกรรมการบันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงินหลังจากมีมติอนุมัติเงินกู้ พร้อมส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินให้ผู้ขอกู้และธนาคารทราบ พร้อมกันนี้ให้ตั้งผู้แทนจากคณะกรรมการกองทุนสองคนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ พร้อมกับเปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคารและแจ้ง

หมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการทราบ ธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้หลังจากได้รับการพิจารณา

4. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักทรัพย์ประกันเงินกู้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

5. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝาก และเงินกู้ตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก

6. การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา ผู้กู้จะต้องนำเงินไปส่งคืน ณ ธนาคาร และนำหลักฐานไปแจ้งแก่คณะกรรมการกองทุน

7. ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญา ไม่ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย ตามที่กำหนดไว้ในสัญญา ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับ ตามจำนวนที่ระเบียบกองทุนกำหนดไว้

8. ในกรณีที่ผู้กุนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของการกู้โดยมีหลักฐานที่เชื่อถือได้ ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย ที่ค้างชำระเต็มจำนวน ได้โดยทันที และให้ประชุมสมาชิกเพื่อลงมติให้ผู้กุนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์พ้นจากสมาชิกภาพในระยะเวลา 30 วันหลังจากยกเลิกสัญญา และห้ามมิให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนเป็นระยะเวลา 2 ปี

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

หลักการประเมิน โครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

1. รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล (เยวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี . 56-63)

จากความหมายในการประเมินของ สตีฟเฟิลบีม “การประเมินคือกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมถึงการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่เก็บมาแล้วนั้นมาจัดทำให้เกิดเป็นสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการประกอบการตัดสินใจต่อไป” จากนิยามดังกล่าว เยวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี ได้ขยายความสาระสำคัญเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. การประเมินเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ มีความต่อเนื่องกันในการดำเนินงานอย่างครบวงจร และย้อนกลับมาสู่อุปใหม่ของวงจรด้วย

2. กระบวนการประเมินจะต้องมีการระบุหรือบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ

3. กระบวนการประเมิน จะต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ได้ระบุหรือบ่งชี้

4. กระบวนการประเมิน จะต้องมีการนำเอาข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาแล้วนั้นมาจัด ทำให้เป็นสารสนเทศ

5. สารสนเทศที่ได้มานั้น จะต้องมีความหมายและมีประโยชน์

6. สารสนเทศดังกล่าวจะต้องได้รับการนำไปเสนอ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการกำหนดทางเลือกใหม่หรือแนวทางดำเนินการใด ๆ ต่อไป

การประเมินตามโมเดลของสติฟเฟิลบีม สรุปการประเมินเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. กำหนดหรือระบุและบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ
2. จัดเก็บรวบรวมข้อมูล
3. วิเคราะห์และจัดสารสนเทศ เพื่อนำเสนอฝ่ายบริหาร

2. รูปแบบการประเมินแบบชีพพม์เดล

จำเนียร สุขหลาย และคณะ ได้สรุปรูปแบบการประเมินแบบชีพพม์โมเดล ในหนังสือ รวมบทความทางการประเมินโครงการ (สมหวัง พิริยานูวัฒน์, (บรรณาธิการ) 2544 : 221-234) ดังนี้

การประเมินเป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่

แบบจำลองแบบชีพพม์ เป็นแบบประเมินที่ไม่เพียงแต่ประเมินว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น ยังเป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการประชุมซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่น จุดด้อย ของการประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุมได้ทันที และมีการประเมินรวมสรุปหลังโครงการประชุมสิ้นสุดแล้วเพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการประชุมแบบจำลองที่เหมาะสม ที่จะใช้เป็นกรอบความคิดในการประเมินแบบชีพพม์ เพราะนักประเมินจะทราบข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินเป็นอย่างดี แบบจำลองชีพพม์จะประเมินด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูผลสำเร็จของโครงการ

3. รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

พรทิพย์ อาจณรงค์ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล” ในโครงการ การประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (2526)

การประเมินสภาวะแวดล้อม เป็นการประเมินจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการพยาบาล เฉพาะทาง คือ ประเมินจุดมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตรและประเมินวัตถุประสงค์เฉพาะราย และการประเมินเนื้อหาสาระของหลักสูตรสอดคล้องกับหลักสูตรหรือไม่

การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินปัจจัยเบื้องต้นต่าง ๆ ของหลักสูตร ได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอน บุคลากรและทรัพยากรอื่น ๆ รวมทั้งแผนการดำเนินงาน

การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินการจัดการบริหารหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของผู้สำเร็จหลักสูตรและการติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จหลักสูตร

8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยกระบวนการของการศึกษาของบัณฑิตเพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและติดตามประเมินผลวิจัย นโยบายกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการวิจัยและการประเมินโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมทั้งการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและการพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ (Graduate Diploma in Project Management and Evaluation) เป็นหลักสูตรที่ให้บัณฑิตใช้ศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพโครงการ โดยหลักสูตรนี้มุ่งให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ที่ใช้ชุมชนท้องถิ่นและสถานการณ์จริงเป็นเครื่องมือให้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการ

หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพนี้ เป็นหลักสูตรเชิงสหวิทยาการและบูรณาการ (Interdisciplinary and

Integrated) เน้นการเรียนการสอนเชิงประเมินผลวิจัย (Research Oriented) และการศึกษาปัญหา (Problem Based Learning) เป็นการศึกษาภาคทฤษฎีร้อยละ 20 และภาคปฏิบัติ ร้อยละ 80 โดยเน้นการปฏิบัติภาคสนาม เพื่อศึกษาหมู่บ้านและชุมชนและฝึกปฏิบัติการวิจัยในพื้นที่จำนวนหน่วยกิจตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 27 หน่วยกิต ประกอบด้วยหมวดวิชาสัมพันธ์ จำนวน 6 หน่วยกิต และหมวดวิชาเฉพาะด้าน จำนวน 21 หน่วยกิต ระบบการศึกษาใช้ระบบทวิภาค โดยเวลาในการศึกษาหนึ่งปีการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ภาคการศึกษา แต่ละภาคมีระยะเวลาการศึกษาไม่น้อยกว่า 16 สัปดาห์ ระยะเวลาการศึกษาตลอดหลักสูตรไม่น้อยกว่า 2 ภาคเรียนปกติและใช้เวลาศึกษาอย่างมากไม่เกิน 2 ปี การศึกษา นับแต่วันลงทะเบียนเรียนครั้งแรก และการวัดผลและการสำเร็จการศึกษาให้เป็นไปตามข้อบังคับของคณะกรรมการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ว่าด้วยการประเมินผลการศึกษาาระดับบัณฑิตศึกษา

ดัชนีวัดผลสำเร็จของโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. จำนวนเงินกองทุน 1 ล้านบาท
2. จำนวนบัณฑิตที่ว่างงาน มีรายได้
3. จำนวนบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรการศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการโครงการ
4. จำนวนการรายงานผลความก้าวหน้านโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง และรายงานผลการวิจัยของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

9. เอกสารหลักวิชาอื่นๆ

9.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของโครงการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วมต้องเป็นไปในรูปที่ผู้รับการพัฒนา เข้ามามีส่วนกระทำให้เกิดการพัฒนา มิใช่เป็นผู้รับการพัฒนาตลอดไป ทั้งนี้เป็นการเกื้อหนุนให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริงและถาวร

การมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ใช่หมายความว่าเพียงการตั้งประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมตามที่ผู้นำท้องถิ่นคิดหรือจัดทำขึ้น เพราะแท้จริงแล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนต่าง ๆ มีกิจกรรมและวิถีดำเนินงานของตนอยู่แล้ว ประชาชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนได้ แต่ผู้บริหารการ

พัฒนามักไม่สนใจสิ่งที่มีอยู่แล้ว โดยพยายามสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อให้ได้ชื่อว่าเป็นความคิดหรือโครงการของตน

ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนา ท้องถิ่นที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตน นอกจากนั้นหลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแผนงานรวมกันและปฏิบัติตามแผนงานของโครงการดังกล่าวร่วมกันแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการรวมทั้งมีส่วนร่วม ในการควบคุมประเมินผลโครงการ ต่าง ๆ ของ ท้องถิ่นซึ่งอาจเป็นไปได้โดยตรง คือได้เข้ามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation)

1. การมีส่วนร่วมในด้านความคิด และกิจกรรมที่เป็นผลลัพธ์จากความคิด (Concept & Operation Participation)
2. กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนเชิงรัฐศาสตร์ (Strategic Communal – Political Development)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการของการพัฒนา ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ

ปาดิชาติ วลัยเสถียร (2542 : 138-139) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม 2 ลักษณะคือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การ ติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนา ดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 2.1 การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

- 2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรอยู่

ในมาตรฐานเดียวกันโดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527 : 183-185) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ดังนี้

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

การมีส่วนร่วมประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ

1. การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นการข้องเกี่ยวทั้งตัว ไม่ใช่เฉพาะเพียงแค่เกี่ยวข้องด้านกำลังกาย หรือทักษะ กล่าวคือ ผู้มีส่วนร่วมจะมีส่วนเกี่ยวข้องทางจิต ไม่เพียงแค่เฉพาะด้านการทำงาน

2. การกระทำการให้ เมื่อผู้มีส่วนร่วมได้บังเกิดความเกี่ยวข้องด้านจิตใจและอารมณ์ ก็เท่ากับเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม การมีส่วนร่วมจึงเป็นความสัมพันธ์ทางอารมณ์และจิตใจแบบ “ยุควลี” คือมีการ ติดต่อสื่อสารทั้งไปและกลับระหว่างบุคคลนั้นและกลุ่ม

3. การร่วมรับผิดชอบ ผู้มีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มนั้น เพราะการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่ม และต้องการเห็นผลสำเร็จของการทำงานนั้นด้วย จึงเกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบ

หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า

การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือร่วมใจ + การประสานงาน + ความรับผิดชอบ

Participation = Cooperation + Coordination + Responsibility

การมีส่วนร่วม จึงอาจหมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ (ความร่วมมือร่วมใจ) โดยกระทำการงานดังกล่าวในห้วงเวลา และลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะและเหมาะสม (การประสานงาน) กับทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่า เชื่อถือไว้ใจได้ (ความรับผิดชอบ)

เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

1. ประชาชนมีอิสระภาพที่จะมีส่วนร่วม (Freedom to participate)
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to participate)
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willingness to participate)

สรุป ความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทั้งด้านจิตใจและอารมณ์ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในลักษณะที่เป็นกระบวนการและการวางแผนของการพัฒนาท้องถิ่น โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ และยังมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการบริหาร รวมทั้งมีส่วนในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์กลุ่ม ด้วยความร่วมมือร่วมกัน

แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การพัฒนาสังคมที่ทำกันอยู่ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเป็นเวลายาวนาน ก่อให้เกิด บทเรียนที่สำคัญสำหรับนักพัฒนาว่า ความพยายามในการแก้ไขปัญหาและเปลี่ยนแปลงชุมชน โดยการหยิบยื่นความปรารถนาดี เมตตาจิต และทรัพยากรอื่นใดจากคนภายนอกชุมชนเพียงลำพังนั้น ไม่เคยประสบความสำเร็จที่ยั่งยืนถาวรได้เลย แต่ในทางตรงกันข้ามการพัฒนาใน แนวทาง ดังกล่าวก็ไม่ได้ทำให้ประชาชนในชุมชนได้รับประโยชน์เท่าที่ควร แต่ทำให้ชุมชนที่ได้รับการพัฒนากลับต้องพึ่งพาคน และทรัพยากรภายนอกชุมชนมากขึ้น และบ่อยครั้งที่การพัฒนาก่อให้เกิดปัญหาสังคมติดตามมานับประการ ทั้งที่มีการวางแผนในการให้ความช่วยเหลือตามโครงการต่าง ๆ เป็นอย่างดี เช่น ส่งผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาต่าง ๆ อย่างแท้จริงเข้าไปศึกษาปัญหาศึกษาชุมชน และเสนอแนวความคิดที่สอดคล้องโดยจัดสรรเงินช่วยเหลือแบบให้เปล่าจำนวนมหาศาล แต่ผลกลับไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

นักวิชาการด้านการพัฒนาจำนวนมากให้ความเห็นว่า การพัฒนาในแนวเก่าที่ทุ่มเทความช่วยเหลือทั้งด้านบุคลากร วิชาการ และทรัพยากรจากภายนอกเข้าไปเพียงฝ่ายเดียวนั้นไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชนให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาได้ เพราะการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชนจะบังเกิดผลเมื่อมีการเรียนรู้ร่วมกันจากการกระทำของทั้งนักพัฒนา และประชาชนที่อยู่ในชุมชนนั้น ๆ โดยมีประชาชนเป็นผู้กระทำ ในการพัฒนามิใช่เป้าหมายหรือผู้ถูกกระทำนั้น กระบวนการดังกล่าว การเรียนรู้กันผ่านการดำเนินงานพัฒนาจะก่อให้เกิด “ปัญญา” และ “พลัง” ในการก้าวผ่านความยากลำบากในการแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างมั่นคง ในการพัฒนายุคปัจจุบันจึงได้มีการกล่าวถึงการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นกระแสหลักของการพัฒนาสังคมของทุกประเทศ

รูปแบบของการมีส่วนร่วม

1. การมีส่วนร่วมโดยตรง โดยผ่านการองค์กรจัดตั้งของประชาชน เช่น การรวมกลุ่มเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ
2. การมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน เช่น กรรมการของกลุ่ม หรือชุมชนกรรมการกลุ่มเลี้ยงไหม กรรมการหมู่บ้าน
3. การมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าไปมีส่วนร่วม โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามี ส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ทุกเวลา

รูปแบบการมีส่วนร่วม ในอีกรูปแบบหนึ่ง

- 1) การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่าหรือมีทรัพยากรหรือความรู้ด้อยกว่า เป็นต้น
 - 2) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายลงมาว่าต้องการอะไร โดยที่รัฐไม่รู้จักความต้องการของชาวบ้าน ดังนั้นการมีส่วนร่วมก็เพียงแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนเท่านั้น
 - 3) การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดปัญหา ความต้องการ การตัดสินใจในแนวทางการแก้ปัญหา และความเท่าเทียมกันของทุกฝ่าย
- ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

1. การเตรียมการ
 - การให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อปลุกกระตุ้นให้เห็นสภาพปัญหาที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ตลอดจนความรู้และความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับประเด็นปัญหาเหล่านั้น
 - การรู้จักใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญจากแหล่งต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาได้รวดเร็วและการตัดสินใจแก้ปัญหาได้ดี
 - การลงมือปฏิบัติงาน จะต้องสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ระดับของการมีส่วนร่วม
 - เป็นสมาชิก
 - เป็นสมาชิกที่เข้าร่วมการประชุม
 - เป็นสมาชิกที่บริจาคเงินช่วย

- เป็นกรรมการ
 - เป็นประธานกรรมการ
3. แบบอย่างของผู้มีส่วนร่วม
- เป็นผู้กระทำการ คือ มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรม
 - เป็นผู้รับผลการกระทำ คือ ได้รับผลจากกิจกรรมโดยตรง
 - เป็นสาธารณชนทั่วไป คือ ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงแต่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรม
4. การระดมให้มีส่วนร่วม

อกิน รพีพัฒน์ (2539 : 49) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหาและจัดลำดับสำคัญของปัญหา

ขั้นที่ 2 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา

ขั้นที่ 3 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาและพิจารณาแนวทางวิธีการในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 4 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา

ขั้นที่ 5 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมการพัฒนา

รายงานการศึกษาของสมาคมมิตรชนบท (เขียน ไทยยิ่ง 2529) เรื่อง “ประสบการณ์การเรียนรู้จากชาวบ้าน : กระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วมในชุมชน” ได้เสนอแนะขั้นตอนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน เรียกว่า 6 ร่วม ดังนี้

1. ขั้นการร่วมอยู่ร่วมกันและรับรู้ปัญหา เป็นขั้นตอนที่นักวิจัยต้องทำตนเองให้ผสมกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกับชาวบ้าน เพราะโดยข้อเท็จจริงนักพัฒนาและนักวิจัยเป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งเป็นคนต่างถิ่นมีการศึกษาสูงกว่าชาวบ้าน ความแปลกแยกและความแปลกหน้าระหว่างชาวบ้านและนักพัฒนาจึงยังคงดำรงอยู่ นักพัฒนาจึงต้องพัฒนาตนเองให้เป็นเนื้อเดียวกับชาวบ้านก่อน นักพัฒนาจึงสามารถเรียนรู้และเก็บข้อมูลเชิงลึกจากชาวบ้านได้ นั่นหมายถึงเมื่อชาวบ้านมองเห็นว่านักพัฒนาเป็นกลุ่มเดียวกับเขา การร่วมอยู่ร่วมกันและรับรู้ปัญหา จึงเป็นวิธีแรกที่นักพัฒนาและนักวิจัยชุมชนต้องเรียนรู้และปรับตัว

2. ขั้นร่วมทำงานเป็นหนึ่งเดียวกับชุมชน โดยปกติการที่ชาวบ้านจะมองเห็นนักพัฒนาเป็นกลุ่มเดียวกับเขาเป็นเรื่องค่อนข้างยาก เพราะนักพัฒนามีคุณสมบัติแตกต่างจากชาวบ้าน ดังกล่าวมาแล้ว สิ่งที่จะช่วยให้นักพัฒนาเป็นกลุ่มเดียวได้จึงต้องร่วมทำงานกับชาวบ้าน นัก

พัฒนาทำตัวให้เป็นกลุ่มเดียวกับชาวบ้านได้ ต้องร่วมทำงานให้เหมือนกับที่เขาทำในชีวิตประจำวัน ความแปลกแยกและความแตกต่างจึงกลายเป็นความประสมกลมกลืน ความไว้เนื้อเชื่อใจจึงเกิดขึ้น

3. ขั้นร่วมคิดร่วมศึกษาปัญหาชุมชน วัฒนธรรมไทยเป็นวัฒนธรรมที่ทำให้เกียรติผู้ใหญ่และผู้รู้ในกรณีที่นักพัฒนาหรือนักวิจัยซึ่งมีคุณสมบัติของผู้มีการศึกษาสูงเป็นผู้รู้กว่าชาวบ้านจะคิดว่าเป็นผู้ที่แก้ปัญหาให้ตนได้ จึงยอมรับฟังความคิดเห็นมากกว่าที่จะเป็นผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นที่ได้จากนักพัฒนาซึ่งเป็นของนักพัฒนาและนักวิจัยชุมชน มิใช่เป็นปัญหาของชุมชน ดังนั้นการที่นักพัฒนาจะเรียนรู้และได้ปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง นักพัฒนาต้องทำตัวให้เป็น กลุ่มเดียวกับชุมชนก่อน อยากรู้ก็ตาม トラบไคที่ชาวบ้านยังคิดว่านักพัฒนาเป็นผู้รู้มากกว่า ชาวบ้านจะไม่ยอมคิดร่วมกับนักพัฒนาแต่จะให้นักพัฒนาเป็นผู้คิด ผลที่ได้จากความคิดในการแก้ไขปัญหาจึงเป็นผลที่เกิดจากนักพัฒนา ผลสุดท้ายปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนยังคงดำรงอยู่ ดังนั้น กระบวนการร่วมคิดและร่วมศึกษาปัญหาชุมชนจึงเป็นวิธีการที่จะได้ปัญหาและข้อมูลที่แท้จริงของชุมชน นำไปสู่การร่วมแก้ไขปัญหาที่ตรงประเด็นในขั้นต่อไป

4. ขั้นร่วมกันพัฒนาแก้ไขปัญหาชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเป็นขั้นตอนการลงมือปฏิบัติระหว่างนักพัฒนากับชาวบ้าน การที่นักพัฒนาทำตัวให้เป็นกลุ่มเดียวกับชาวบ้านจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบจากนักพัฒนาสู่ชาวบ้าน ถ่ายเทภูมิปัญญาและข้อมูลแท้จริงของชาวบ้านสู่นักพัฒนา ขั้นการพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน จึงเป็นการเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกันอย่างเป็นระบบระหว่างชาวบ้าน นักพัฒนาและนักวิจัย

5. ขั้นร่วมสรุปและร่วมประเมินผล การร่วมกันพัฒนาเป็นขั้นตอนของการปฏิบัติจริง ดังนั้นผลที่เกิดจากการปฏิบัติ นักพัฒนาและชาวบ้านจึงรับรู้ร่วมกันด้วยการร่วมกันสรุปและร่วมประเมินผลข้อสรุปที่ได้จึงเป็นองค์ความรู้ใหม่ของชุมชนและนักพัฒนา

6. ขั้นร่วมรับผลและพัฒนาขั้นต่อไป ผลของข้อสรุปในขั้นที่ 5 จะเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่นักพัฒนาและชาวบ้านใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนและการพัฒนาชุมชนต่อไป

บัณฑกร อ่อนคำ กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

ขั้นที่ 2 ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ขั้นที่ 3 ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นที่ 4 ขั้นมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้ง ด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นที่ 5 ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

ประโยชน์ของการที่มีส่วนร่วมในการพัฒนา

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ย่อมก่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้ในที่สุด เนื่องจากเกิดการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา และสร้างความเจริญให้กับชุมชนหรือหมู่บ้านของตนผ่านกิจกรรมกระบวนการทำงานตามโครงการ

2) การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นการสะท้อนถึงความจริงใจของรัฐที่มีต่อการสนับสนุนให้ประชาชนมีเสรีภาพในการตัดสินใจ และกำหนดชะตากรรมของท้องถิ่นของตน

3) เป็นช่องทางสะท้อนปัญหาความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่นได้ถูกต้องตรงประเด็น เป็นการสร้างฉันทามติร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจ เนื่องจากเป็นการสร้างข้อตกลงที่เกิดจากการยอมรับร่วมกันภายในกลุ่ม

4) เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคล เพราะในกระบวนการมีส่วนร่วม ย่อมจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้ และข้อคิดเห็นระหว่างกัน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นเสมือนเวทีในการเรียนรู้ที่มีประโยชน์อย่างมาก

5) เป็นการสนับสนุนการพัฒนาความรักท้องถิ่นและความรับผิดชอบต่อสังคม ให้เกิดขึ้นในพฤติกรรมของประชาชนในท้องถิ่น

ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงาน อันเนื่องมาจากโครงการพัฒนา ที่จัดทำขึ้นในหมู่บ้าน และจะช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐในการดูแลบำรุงรักษา

เทคนิคการมีส่วนร่วม

เทคนิคการมีส่วนร่วมมีอยู่หลายวิธีการ เช่น เทคนิค AIC เทคนิค SWOT เทคนิค FSC เทคนิค Six Hat เทคนิค Mind Map ซึ่งพอจะสรุปเทคนิคต่าง ๆ พอเป็นสังเขป

1) **เทคนิคการประชุมแบบ A-I-C (Appreciation – Influence – Control)** เป็นเทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เป็นการระดมสมองที่ทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา ขีดจำกัด ความต้องการและศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ งานที่ได้จากการประชุมมาจากความคิดของคนทุกคน โครงสร้างกระบวนการ F.S.C จะคล้ายคลึงกับ A-I-C ลำดับขั้นตอนไม่ซับซ้อนเท่า F.S.C

A – Appreciation คือ การยอมรับชื่นชม (Appreciate) ความคิดเห็น ความรู้สึกของสมาชิก ด้วยความเข้าใจในประสบการณ์สภาพและขีดจำกัดของสมาชิก ไม่ต่อต้านหรือวิจารณ์เชิงลบ ในความคิดเห็นของผู้อื่น ทุกคนมีโอกาสนำข้อมูล ข้อเท็จจริง เหตุผล ความรู้สึก และการแสดงออก ที่เป็นจริง เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกเมตตาต่อกัน เกิดพลังร่วม และความรู้สึกเป็นเครือข่าย เป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

I – Influence คือ การใช้ประสบการณ์ / ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของแต่ละคนที่มีอยู่ มาช่วยกันกำหนดวิธีการสำคัญยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ร่วมหรืออุดมการณ์ร่วมของกลุ่มสมาชิกในกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมาก มีการถกแถลงด้วยเหตุผลทั้งในประเด็นที่เห็นด้วย และเห็นแย้งจนได้วิธีการที่กลุ่มเห็นร่วมกัน

C – Control คือ การนำยุทธศาสตร์ วิธีสำคัญ มากำหนดแผนปฏิบัติการโดยละเอียด สมาชิกจะเลือกว่าตนเองสามารถรับผิดชอบในเรื่องใดด้วยความสมัครใจ ทำให้เกิดพันธสัญญา ข้อผูกพัน (Commitment) แก่ตนเองเพื่อควบคุมตนเอง (Control) ให้ปฏิบัติตามบรรลุผลตาม เป้าหมายร่วมของกลุ่ม

กระบวนการ A-I-C จะใช้การวาดภาพเพื่อสะท้อนประสบการณ์ในอดีต / สภาพปัจจุบัน กับจินตนาการถึงความมุ่งหวังในอนาคตของสมาชิกทุกคน โดยให้แต่ละคนวาดภาพของตนก่อน นำภาพของทุกคนมาวางรวมกันบนกระดาษแผ่นใหญ่ แล้วจึงต่อเติมรวมภาพของแต่ละคนให้กลมกลืนเป็นภาพใหญ่ของกลุ่มเพียงภาพเดียว

2) **เทคนิคการสร้างอนาคตร่วมกัน F.S.C (Future Search Conference)** เป็นกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้แทนกลุ่ม หลายประเภท หลายระดับที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น มาทำงานร่วมกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อร่วมกันทำความเข้าใจสถานการณ์ในอดีต – ปัจจุบันที่เชื่อมโยงและมีผลกระทบถึงอนาคต
2. เพื่อเสนอภาพรวมของสถานการณ์ปัจจุบัน
3. เพื่อลงมติและสร้างพันธกรณี ในการมีวิสัยทัศน์ของอนาคตร่วมกัน
4. เพื่อรวบรวมแนวคิด ความเข้าใจและสร้างแผนปฏิบัติการในอนาคตร่วมกัน

3) **แผนที่ความคิด (Mind Mapping)** เป็นเครื่องมือสำคัญในการประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในการดำเนินการประชุมให้อยู่ในประเด็นที่ต้องการและเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

แผนที่ความคิดเกิดขึ้นเมื่อปีคริสตศักราช 1970 โดยนักคิดชาวอังกฤษ ชื่อ โทนี บูซาน (Tony Tuzan)

ประโยชน์ของแผนที่ความคิดในการประชุมอย่างสร้างสรรค์

1. ช่วยในการเก็บบันทึกความคิดของผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนได้ครบถ้วน
2. ช่วยให้ผู้เข้าร่วมการประชุมเห็นการบันทึกข้อมูลหรือเรื่องราวที่ตนนำเสนอสู่ที่ประชุมลงบนเอกสารอย่างชัดเจน
3. ช่วยให้ผู้เข้าร่วมการประชุมจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ในการประชุมได้ง่ายและนานขึ้นตลอดจนสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของบุคคลที่ชอบสีกลิ่นต่าง ๆ
4. ช่วยให้ผู้ฟังการนำเสนอสามารถเห็นภาพรวม และปะติดปะต่อรายละเอียดต่าง ๆ เข้าด้วยกันง่ายขึ้น

4) **เทคนิคการประชุมแบบหมวกความคิด (Six Thinking Hats)** วิธีการหมวกหกใบเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง เพราะง่ายปฏิบัติได้จริง และได้ผลเป็นการเปลี่ยนวิธีการระดมความคิดในห้องประชุมและที่อื่น ๆ เนื่องจากสามารถสร้างเงื่อนไขที่เอื้ออำนวยต่อการร่วมกันคิดแบบสร้างสรรค์ แทนที่จะวิจารณ์กันเฉพาะทางด้านเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยดังที่ทำกันตามปกติ

สมมุติว่ามีหมวกสีต่าง ๆ กัน หกใบ ผู้ใช้ความคิดเลือกขึ้นมาสวมหนึ่งใบ หรือถูกขอให้สวมหมวกสีใดสีหนึ่ง หรือถูกขอให้ถอดหมวก ทุกคนในที่ประชุมสามารถใช้หมวกได้บาทบาทของหมวกแต่ละใบเป็นดังนี้

หมวกขาว	การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นกลาง ไม่ใช่อารมณ์
หมวกแดง	การอนุญาตให้แสดงความรู้สึก ลางสังหรณ์ และสัญชาตญาณ
หมวกดำ	การหาเหตุผลในทางลบ การตัดสินใจ การระมัดระวัง ความสุขุมรอบคอบ

หมวดเหลือง	การหาเหตุผลในทางบวก ความเป็นไปได้ การมองในแง่ประโยชน์	ที่
ได้รับ		
หมวดเขียว	ความคิดใหม่ ๆ ความคิดสร้างสรรค์	
หมวดฟ้า	การควบคุมวิธีระดมความคิด	

9.2 ความเข้มแข็งของชุมชน

ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่มีศักยภาพ มีความรัก ความสามัคคี จงรักภักดีชุมชน ทุกคนใฝ่เรียนรู้ มุ่งพัฒนาตนเอง ให้มีพลังความคิด พลังสติปัญญา เพื่อการพึ่งพาตนเองในทุกด้าน รู้จักวางแผนจัดการทรัพยากร แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ทุกคนมุ่งหวังประโยชน์ ส่วนร่วมมากกว่าส่วนตน ชุมชนมีเสถียรภาพ มีสันติสุข และมีคุณธรรมนำชีวิต

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

1. สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่น ในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
2. สมาชิกของชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเอง เอื้ออาทร รักและห่วงใยซึ่งกันและกัน อีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
3. สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนชุมชนมีหลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเป็นวิถีของชุมชนซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้สำหรับสมาชิกทั้งหมด
5. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
6. สมาชิกของชุมชนเกิดจากการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
7. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชนที่มุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คนและหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน
8. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนมีความสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช้การพึ่งพาตลอดไป

9. มีเครือข่ายความร่วมมือกับการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้าน ชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่น ภาครัฐ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่น ๆ ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ยังสามารถกล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งอีก 4 ประการ คือ

1. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
 - ตื่นตัวตลอดเวลา
 - รู้ข่าว เศรษฐกิจ สังคม การเมือง
 - เพิ่มพูนความรู้ที่จำเป็นอย่างครอบคลุม ลึก
 - เน้นการเรียนรู้จากปฏิบัติ
 - ร่วมมือเป็นกลุ่ม
 - เกิดพลังปัญญา พัฒนาชุมชนตน ได้
2. เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตนเอง
 - วางแผน (Planning)
 - จัดองค์กรการจัดการ (Organizing) เตรียมคน วัสดุงบประมาณ
 - ปฏิบัติตามแผน (Implementing)
 - ประเมินผล (Evaluation)
3. เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ
 - มีความผูกพันภักดีต่อชุมชน
 - รู้สึกเป็นเจ้าของ
 - มีผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต
 - ชุมชนมีชีวิตจิตใจ
4. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ
 - คนมีสันติสุข
 - มีคุณธรรม
 - มีคุณภาพ
 - มีความสมดุล ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง
 - มีพลังในการวางแผน

องค์ประกอบ / ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชน

1. การจัดการและการบริหารจัดการ
 - การจัดการและการบริหารจัดการ

- การบริหารจัดการทรัพยากรและกระบวนการแผนประสานความร่วมมือ
- 2. อุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วม
 - มีวิสัยทัศน์ร่วมมุ่งสู่คุณภาพชีวิตที่ดี
 - เชื่อในศักยภาพของคนในชุมชน
 - มีสำนึกความเป็นชุมชนและรู้จักแบ่งปัน
 - ทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงคนในชุมชนได้
- 3. ทุน
 - ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพและสำนึกเพื่อส่วนรวม
 - เงิน วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่
 - ภูมิปัญญาพื้นบ้านผสมผสานกับความรู้และประสบการณ์
 - ทรัพยากรธรรมชาติ
- 4. มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง
 - ขยายกิจกรรมและสมาชิก
 - เกิดการริเริ่มโครงการใหม่ ๆ เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
 - ถ่ายทอดแก่คนรุ่นถัดไปเพื่อรับช่วงต่อ
- 5. สิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง
 - สิทธิในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น
 - อำนาจในการกำหนดยุทธศาสตร์ของชุมชนและต่อรองกับภาครัฐหรือทุน
- 6. เครือข่ายความร่วมมือ
 - มีความหลากหลาย ทั้งกิจกรรม / องค์กร
 - เกิดความร่วมมือเพื่อกิจกรรมสาธารณะและมีอำนาจต่อรอง
 - เกิดการติดต่อสื่อสารแนวราบ (เป็นสาธารณะ)
- 7. การยอมรับจากสังคมภายนอก
 - เกิดการยอมรับขององค์กรภายนอก
 - ชุมชนเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองพร้อมถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ชุมชนอื่น

กระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง 4 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 ทิศทางทรัพยากรบุคคล

- เตรียมคน ผู้นำ
- ประชาชน
- คุณภาพ คู่กับคุณธรรม

- มีกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ขั้นที่ 2

- การกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชนและการพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจกรรม กิจ
- จัดเวทีประชาคม
- ร่วมค้นหา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมคิดตาม ร่วมวางแผน ร่วมประเมินผล ร่วมหาผู้นำ
- รู้เขา รู้เรา รู้เท่า รู้ทัน รู้แก่ รู้ก่อน รู้เก็บ
- เลือกกิจกรรมแบบองค์รวม

ขั้นที่ 3 ดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน

- ลักษณะเป็นแนวราบ
- มีเป้าหมายร่วมกัน
- รวมพลังกัน
- จัดการร่วมกัน
- สรุปร่วมกัน

ขั้นที่ 4 ขยายเครือข่ายความร่วมมือ

- ประสานงาน
- แลกเปลี่ยน
- เรียนรู้
- สร้างกระบวนการร่วมในนโยบาย

9.3 เครือข่ายองค์กรการเรียนรู้

เครือข่าย คือ กลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีรูปหรือจัดระเบียบโครงสร้างที่คน หรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระ

ในความหมายนี้ ประเด็นสำคัญคือ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และการเป็นสมาชิกเครือข่ายไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคน หรือองค์กรนั้น ๆ

การสร้างเครือข่าย หมายถึง การทำให้มีการติดต่อและการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายเป็นการสนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่า สร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องมีใช้การสร้างระบบการติดต่อเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่น การถ่ายทอดข่าวสารทางสื่อมวลชน อาจนำมาใช้ในเครือข่าย แต่การใช้เครื่องมือเหล่านี้เพียงอย่างเดียวไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นการสร้างเครือข่ายแต่จะ ต้องมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน

ประโยชน์ของเครือข่าย

1. เครือข่ายให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ เครื่องมือและสื่อผ่านการประชุม การทดลองปฏิบัติการ การประชาสัมพันธ์ และการให้ความร่วมมือกันในการดำเนินโครงการ การแบ่งปันทักษะและประสบการณ์ให้แก่กันเป็นการเสริมความสมบูรณ์ให้กับสมาชิกเครือข่ายทั้งหมด ไม่ว่าจะส่วนบุคคลหรือองค์กร
2. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการประสานงานในเครือข่าย ช่วยลดการทำงานและการใช้ทรัพยากรซ้ำซ้อน ทำให้การพัฒนาสามารถดำเนินไปได้ก้าวหน้า รวดเร็ว และส่งผลต่อสังคมในวงกว้างยิ่งขึ้น
3. เครือข่ายสามารถเชื่อมโยงคนที่อยู่ในระดับต่างกัน มีวิธีการทำงาน การจัดองค์กร และมีภูมิหลังต่างกัน ที่ไม่มีโอกาสติดต่อกัน เข้าด้วยกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้าใจกันมากขึ้น นำไปสู่การทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์ของทุกฝ่าย
4. เครือข่ายสามารถทำให้คนและองค์กรที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน ได้ทราบว่ายังมีบุคคลหรือหน่วยงานอื่นอีกมากที่สนใจทำงานในเรื่องเดียวกัน และเผชิญปัญหาเหมือนกัน
5. เครือข่ายสามารถทำให้ความต้องการของประชาชนได้รับการสนองตอบจากรัฐ
6. เครือข่ายช่วยชี้ให้เห็นปัญหาและประเด็นการพัฒนาที่ซับซ้อนและท่วมท้นในหมู่บ้าน
7. เครือข่ายช่วยเชื่อมหน่วยงานวิชาการและแหล่งทุนกับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ
8. เครือข่ายทำให้คนและองค์กรได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน ได้รับกำลังใจ การจูงใจ และการยอมรับ ซึ่งมีความสำคัญต่อหน่วยงานพัฒนาเล็ก ๆ ที่อยู่นอกระบบราชการ

ประเวศ วะสี (2536 : 32) กล่าวว่า ในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในสังคมหรือชุมชนนั้น ไม่ได้หมายถึง การเรียนรู้ในเฉพาะห้องเรียนเท่านั้น แต่หมายถึงการเรียนรู้จากการดำรงชีวิต และต้องเป็นการเรียนรู้ของคนทั้งหมด (Education For All) กล่าวคือ เป็นการเรียนรู้ของคนทุกคนอย่างต่อเนือง และทั้งหมดของสังคมควรเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ (All For Education) ซึ่ง หมายถึง

การเรียนรู้ที่มีใจจำกัดอยู่ในโรงเรียนเท่านั้น แต่กิจกรรมและทรัพยากรทุกประเภทในสังคม ควรเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ กล่าวคือ ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ ธนาคาร โรงพยาบาล หรือหน่วยงานใด ๆ ของสังคมต้องเป็นสถาบันของการเรียนรู้ และควรมีการเรียนรู้ร่วมกัน

นอกจากนี้ ประเวศ วะสี (2536 : 15) ได้กล่าวถึงการเกิดการเรียนรู้ของชุมชนว่าต้องเป็นการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์จากการกระทำร่วมกัน (Interactive learning through action) หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า การเรียนรู้โดยการลงมือทำจริง (Learning by doing) ซึ่งการเรียนรู้เช่นนี้จะทำให้เกิดปัญญาที่มีคุณภาพเพียงพอสำหรับการเอาชนะความยากในการพัฒนาสังคมได้ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ที่สามารถช่วยยกระดับสติปัญญาของประชาชนและชุมชนได้นั้น จะต้องมิลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่ควบคู่ไปกับการปฏิบัติหรือการทำกิจกรรมต่างๆ นั้นเอง

กระบวนการจัดการเรียนรู้

1. การจัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ
2. จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือจัดทัศนศึกษาดูงานระหว่างกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในชุมชนและระหว่างชุมชน
3. ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่าง ๆ
4. ลงมือปฏิบัติจริง
5. ถอดประสบการณ์ และสรุปบทเรียนที่จะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสม

การพัฒนาผู้นำเครือข่าย

ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่สามารถทำให้บุคคลอื่นดำเนินการใด ๆ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผู้นำอาจเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ คือ ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่หรือมีอำนาจดำเนินการ หรือผู้นำอาจแสดงบทบาทของผู้นำอย่างไม่เป็นทางการก็ได้

ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจึงต้องเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถในการเรื่องที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. มีความมั่นคง
2. เสียสละ
3. เป็นผู้ฟังที่ดี

4. มีเมตตา
5. การสื่อความ
6. การตัดสินใจ
7. มนุษยสัมพันธ์

เพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความรู้และความสามารถที่มีอยู่ จะช่วยให้สามารถริเริ่ม กิจกรรมการแก้ไขปัญหา หรือกิจกรรมการพัฒนาได้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกชุมชน
2. สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง
3. แลกเปลี่ยนเรียนรู้และดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์กรร่วมกัน

9.4 ประชาคม

ประชาคม หมายถึง การรวมตัวกันของกลุ่มคนเพื่อมาทำงานร่วมกัน ตั้งแต่ร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมทำกิจกรรม ร่วมรับประโยชน์ ร่วมคิดตามตรวจสอบ เพื่อให้บรรลุผลตามที่ประชาคมได้ตั้งเป้าหมายไว้

เวทีประชาคม คือ พื้นที่สาธารณะ : Public Space หรือสถานที่ที่ทุกคนสามารถมาพบปะรวมตัวกัน เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยน ถกเถียง ข้อมูล ความคิดเห็น คุณค่า อุดมการณ์ ปัญหา วางแผนทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือชุมชน อาจเป็นเวทีการประชุมที่มีรูปแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนา แลกเปลี่ยนที่ศาลาวัด หรือพบกันเป็น ครั้งคราวก็ได้ การพูดคุยในเวทีประชาคมเป็นบรรยากาศของความร่วมมือ มิตรภาพ และ สัมพันธภาพที่เท่าเทียมกัน เกิดความกลมกลืน สมานฉันท์ (Harmony)

ประชาคม เป็นการร่วมกันของสมาชิกในชุมชนเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนด้วยตนเอง เช่น การแก้ไขปัญหาชุมชน การวางแผนพัฒนาชุมชน การกำหนดข้อตกลงร่วมกันโดยกระบวนการ การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีวัตถุประสงค์หรือสนใจในเรื่องเดียวกัน เป็นการร่วมตัวกันตามสถานการณ์หรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยไม่มีใครสั่ง สมาชิกที่มาร่วมกันมีส่วนร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการและร่วมกันรับผิดชอบอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย และศีลธรรมอันดีงามของสังคม ทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีความรัก ความเอื้ออาทร ผูกพันต่อกันด้วยความรู้สึกสำนึกในความเป็นเจ้าของชุมชน คำว่าประชาคมนี้นี้

ท่านผู้มีความรู้หรือนักวิชาการบางท่านอาจเรียกว่า “ ประชาสังคม ” ซึ่งอยู่ในความหมายคล้ายคลึงกันซึ่งประชาคม หรือประชาสังคม จะมีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

- อย่างเป็นทางการ โดยการจัดเวทีหรือการจัดประชุม
- อย่างไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนาของคนกลุ่มเล็กๆ ในสถานที่ใดที่หนึ่ง

องค์ประกอบของประชาคม

1. องค์กรชุมชนและสถาบันต่าง ๆ ที่มีในชุมชน เช่น
 - องค์กรท้องถิ่น เช่น อบต. กม. ผู้ใหญ่บ้าน
 - กลุ่มกิจกรรมเศรษฐกิจ เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์
 - กลุ่มกิจกรรมทางสังคม เช่น กลุ่มเยาวชน กพค. ผู้นำ กลุ่มสตรี
 - กลุ่มกิจกรรมสาธารณสุข เช่น ผสส. อสม.
2. องค์กรชุมชนและสถาบันต่าง ๆ นอกชุมชน
 - ส่วนราชการ จังหวัด อำเภอ
 - องค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ในพื้นที่
 - สื่อมวลชน

บทบาทหน้าที่ของประชาคม

1. เป็นเวทีหรือกลไกของการประสานการวางแผนและบริหารจัดการพัฒนาร่วมกับองค์กร เพื่อตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนภายใต้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยหลักการและวิธีการพัฒนาชุมชน
2. ระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ ทั้งในชุมชนและองค์กรภายนอกชุมชน
3. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาที่เป็นข้อเสนอของประชาชนเข้าสู่กระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ
4. เผยแพร่ความคิดเห็นและข่าวสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนติดตามและประเมินผลการพัฒนาของชุมชน

บทบาทของผู้เข้าร่วมประชาคม

1. ช่วยค้นหาข้อมูล ให้ข้อมูล ประสบการณ์ ความคิด
2. ร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ประมวลความคิดรวบยอด สรุป
3. ร่วมรับผิดชอบการจัดการแลกเปลี่ยนในเวทีให้เป็นไปตามกำหนด

4. ค้นหาความคิดร่วมของกลุ่ม
5. ช่วยกันกำหนดกิจกรรมที่เป็นความคิดเห็นร่วม มอบหมายภารกิจ นำไปสู่การปฏิบัติ

ลักษณะของประชาคม

1. เป็นระบบ มีความต่อเนื่อง แต่มีใช้องค์กร
2. มีภาวะผู้นำในชุมชน
3. มีกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน
4. กลุ่มมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกัน ทั้งในและนอกชุมชน
5. มีความภักดีต่อชุมชน

ขั้นตอนและแนวทางการจัดประชาคม

1. การศึกษาชุมชน
2. การวิเคราะห์และคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย
3. การจัดการประชุม
4. การเตรียมงาน อุปกรณ์ และสถานที่

9.5 การพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง รูปแบบการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรที่มีการจัดสรรการใช้ประโยชน์ที่มีอยู่ในปัจจุบันอย่างเหมาะสมไม่ก่อให้เกิดภาวะความเสียหายแก่คนรุ่นหลัง

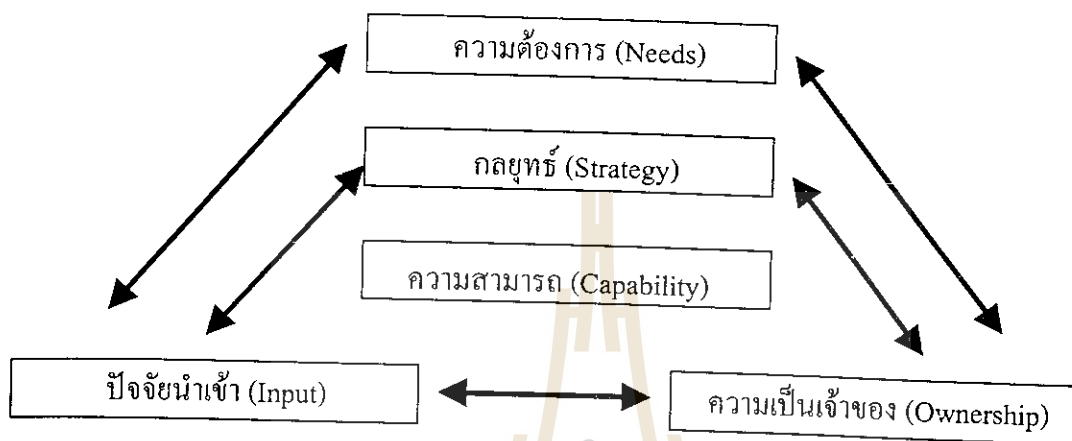
การพัฒนาแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการ ตามความจำเป็นในปัจจุบันและสามารถรองรับความต้องการและ/หรือ ความจำเป็นในอนาคตได้ด้วย นอกจากนี้จะต้องครอบคลุมมาตรการ การรักษามรดกทางทรัพยากร ปกป้องสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่น การพัฒนาที่ทำให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างแท้จริง ภายในระบบนิเวศน์วิทยาที่สามารถจะรองรับการดำเนินชีวิต ต่อไป ทั้งนี้ ต้องควบคู่ไปกับระบบเศรษฐกิจแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่มุ่งรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการปรับตัว ยกระดับความรู้ ปรับปรุงองค์กร ปรับประสิทธิภาพ ทางเทคนิคและเซาว์ปัญญา

การพัฒนาที่ยั่งยืน

- ความคงอยู่อย่างยืนยาว (Perpetuity)
- ความเหมาะสม (Optimization)
- การจัดการ (Management)

- การพัฒนาที่ยั่งยืน (Boundary)

รูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน

ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน

1. การพัฒนาที่ตัว “คน” จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะเมื่อคนมีความเจริญทางปัญญาสามารถจะสร้างความเจริญได้เอง นับได้ว่าเป็นความเข้มแข็งของทั้งคนและของท้องถิ่น จะทำให้ท้องถิ่นไม่ยั่งยืน
2. หลักการพัฒนา 10 ประการคือ
 - 1) หลักช่วยเหลือตนเอง พึ่งตนเอง เป็นการพัฒนา “คน” เพื่อให้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนมากที่สุด จนก่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในตนเอง
 - 2) สภาพที่เป็นอยู่ เป็นการพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่แล้วจึงใส่ปัจจัยนำเข้าไปเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป จนเกิดการพัฒนาคคนและท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
 - 3) การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพราะเป็นสิ่งใกล้ตัว ทำให้ชาวบ้านเกิดการพึ่งตนเองมากที่สุดและสามารถที่จะวางแผนการใช้ทรัพยากรที่พอดี
 - 4) การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น
 - 5) วัฒนธรรมและผู้นำท้องถิ่น จะต้องเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้ดำรงอยู่สืบต่อไป

- 6) ความมีประสิทธิภาพในการพัฒนาให้ได้ผลต้องจัดการในรูปของหนึ่งโครงการมีลักษณะเป็นหนึ่งหน่วยระบบ
- 7) การประสานงาน เป็นหน่วยงานของราชการและเอกชน จะต้องมีการประสานความร่วมมือในการทำงานทั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการพัฒนา
- 8) การทำงานเชิงรุก เป็นการแก้ปัญหาหรือพัฒนาหมู่บ้านอย่างตรงประเด็น
- 9) ความมีคุณธรรมและศิลปะ
- 10) การเชื่อมประสานด้านเวลา เป็นการพัฒนาโดยเชื่อมสถานภาพของท้องถิ่นในปัจจุบันเข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับการพัฒนาท้องถิ่น

3. วิธีการพัฒนา เป็นการลงมือปฏิบัติไปสู่เป้าหมายของการพัฒนา จึงมุ่งที่ตัว “คน” เป็นสำคัญ กระบวนการที่นำมาใช้ในการพัฒนาคนได้แก่วิธีให้การศึกษาอบรม วิธีการทำงานกับกลุ่มคน วิธีพัฒนาแบบมีส่วนร่วมกล่าวคือ นักพัฒนา และผู้ถูกพัฒนาจะต้องร่วมกันตั้งแต่วางแผนและปฏิบัติงานกันอย่างใกล้ชิด เพื่อให้กระบวนการทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและวิธีทำงานกับหน่วยงานเป็นการส่งเสริมให้หน่วยงานเข้ามาช่วยท้องถิ่นในส่วนที่ขาดเพื่อให้ท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็ง

9.6 ธุรกิจชุมชน

ความหมายของธุรกิจชุมชน

ศาสตราจารย์ ดร. อภิชัย พันธเสน ได้อธิบายไว้ว่า “ธุรกิจชุมชน หมายถึง ธุรกิจที่เป็นของชุมชน, เพื่อชุมชน, และบริหารจัดการโดยชุมชน ซึ่งเป็นการบริหารเน้นการกระทำในเชิงธุรกิจแตกต่างจากการกุศลหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลในลักษณะของสหกรณ์ ทั้งนี้เนื่องจากธุรกิจชุมชน จำเป็นจะต้องแข่งขันทั้งในด้านต้นทุนและคุณภาพกับกิจการที่แสวงกำไรของธุรกิจเอกชนตามปกติ แต่ที่จำเป็นต้องจัดทำเป็นธุรกิจชุมชนก็เพราะสมาชิกแต่ละคนไม่มีความสามารถ และความเข้มแข็งทางการเงินพอที่จะแข่งขันได้กับธุรกิจของเอกชนเหล่านี้”

รองศาสตราจารย์ ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2540, หน้า 96-98) ได้จำแนก ความหมายของธุรกิจชุมชนไว้ ดังนี้

1) ความหมายของธุรกิจชุมชนที่หน่วยงานนั้น ๆ ไม่ได้มีการกำหนดนิยามไว้อย่างเฉพาะเจาะจง แต่มีความหมายที่ลักษณะงานมีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจชุมชน จึงหมายถึง การสร้างงานสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ การส่งเสริมให้กลุ่ม องค์กรประชาชน และเอกชนในชุมชนดำเนินกิจกรรมด้านอาชีพ ฝึกทักษะด้านอาชีพ และหมายรวมถึงการให้ความรู้ทางด้านการบริหารธุรกิจ การตลาด การผลิต ทุน และการจัดการขั้นต้น

ตามความหมายนี้ ธุรกิจชุมชนได้แก่ การประกอบการธุรกิจขนาดย่อมและขนาดเล็ก และ หัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งมีทั้งลักษณะที่ดำเนินงานเป็นกลุ่ม และเป็นรายบุคคล

2) ความหมายของธุรกิจชุมชนที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมกันดำเนินงาน และมี ขอบเขตของวัตถุประสงค์ที่กว้างกว่าการเพิ่มรายได้

ความหมายของธุรกิจข้างต้น สรุปได้ว่า

ธุรกิจชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรม และ/หรือช่วยดำเนินงานบางส่วนหรือทั้งหมด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการ เรียนรู้ และการจัดการร่วมกัน เพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การแปรรูป การค้า และการ บริการที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน อันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และการพัฒนาที่ยั่งยืน

1. ธุรกิจชุมชน เป็นแนวทางพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นส่วนสำคัญในการลด ภาวะปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ระดับครอบครัว เช่น ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ปัญหาโศกณิเด็ก โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

- 1.1 หน่วยงานของรัฐ
- 1.2 หน่วยงานอาสาสมัครเอกชน
- 1.3 โครงการหลวง
- 1.4 บ้าน, วัด, โรงเรียน

2. ธุรกิจชุมชน คือ กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรม และ / หรือ ช่วยดำเนินงานบางส่วนหรือทั้งหมด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มี การเรียนรู้และการจัดการร่วมกันเพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การแปรรูป การค้าและการ บริการที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนอันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ลักษณะเด่นของธุรกิจคือ เป็นธุรกิจขนาดเล็กมีความคล่องตัวในการบริหาร รายได้จาก ยอดขายไม่มากนัก ต้นทุนในการดำเนินกิจการไม่มากนักในระยะเริ่มต้น การติดต่อ และการให้ บริการลูกค้าเป็นไปอย่างใกล้ชิดการเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย ประเภทของธุรกิจชุมชน แบ่งออกได้เป็น ธุรกิจการผลิต ธุรกิจการค้าปลีก ธุรกิจค้าส่งและธุรกิจบริการ นอกจากนี้ธุรกิจชุมชนมีความสำคัญ ต่อการพัฒนาประเทศ กล่าวคือเปิดโอกาสให้มีการประกอบการก่อให้เกิดการจ้างงาน ส่งเสริม การพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

4. การสร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจชุมชนทำได้โดยรวม ทำให้สังคมของท้องถิ่นมีการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการเพิ่มขีดความสามารถให้คนในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งขีดความสามารถทางปัญญา ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และช่วยทำให้สังคมมีความสุข รักใคร่กลมเกลียว ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอันเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม

ลักษณะของธุรกิจชุมชน

1. เป็นธุรกิจขนาดเล็ก มีความคล่องตัวในการบริหาร
2. รายได้จากยอดขายในระยะเริ่มต้นไม่มากนัก
3. ต้นทุนในการดำเนินกิจการต่ำ
4. การติดต่อ และการให้บริการกับลูกค้าเป็นไปอย่างใกล้ชิด
5. การเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย

ประเภทของธุรกิจชุมชน

1. ธุรกิจการผลิต หมายถึง การผลิตสินค้า โดยการนำเอาวัสดุ หรือสินค้าบางชนิดมาแปรสภาพให้เป็นสินค้าใหม่ มีรูปแบบใหม่ ธุรกิจชุมชนที่ดำเนินการทางด้านการผลิตจะทำการผลิตในครัวเรือน ซึ่งอาศัยวัตถุดิบในท้องถิ่น
2. ธุรกิจค้าปลีก หมายถึง กิจการที่ทำการขายสินค้าให้ถึงมือผู้บริโภค ณ จุดที่ทำการขายสินค้า
3. ธุรกิจค้าส่ง หมายถึง กิจการที่ดำเนินการรับซื้อสินค้าจากผู้ผลิตเป็นจำนวนครั้งละมาก ๆ และนำสินค้านั้นมาขายต่อให้กับพ่อค้าปลีกหลาย ๆ รายต่อไป ธุรกิจค้าส่งนี้สามารถที่จะทำการซื้อสินค้าจากผู้ผลิตได้ทุกประเภท
4. ธุรกิจบริการ หมายถึง การรวมกลุ่มของสมาชิกเพื่อประกอบธุรกิจบริการ คือสินค้าที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่สามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการ

ความสำคัญของธุรกิจชุมชน

1. เปิดโอกาสให้มีการประกอบการ
2. ก่อให้เกิดการว่างงาน
3. ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม
4. สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน
5. ลดปัญหาสังคมที่เป็นภัยคุกคามประเทศชาติ

การสร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจชุมชน

1. ร่วมพัฒนาสังคมของท้องถิ่นที่ตนเข้าไปดำเนินงาน
2. สร้างงานให้คนในชุมชน

3. ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. ความร่วมมือโดยไม่ประกอบธุรกิจที่จะทำให้สังคมเสื่อม

9.7 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

การบัญชี มีความหมายโดยสรุป คือ การบันทึกเหตุการณ์ทางการเงิน จัดหมวดหมู่ สรุปผล และแปลความหมาย ในการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะเน้นการจัดทำโดยอาศัยข้อเท็จจริงในการดำเนินกิจกรรมตามปกติมากกว่าตามหลักวิชาการจะไม่มีคำว่า “เดบิต” หรือ “เครดิต” แต่ยังบันทึกตามหลักบัญชีในการจัดทำบัญชี ตามรูปแบบนี้ สิ่งที่ต้องจัดทำจะต้องให้ความสำคัญก็คือ หมวดหมู่ หรือประเภทบัญชี นั่นคือ ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดทำจะต้องสามารถแยกหมวดหมู่ หรือประเภทของบัญชี นั่นคือ ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดทำจะต้องสามารถแยกหมวดหมู่ หรือประเภทบัญชีได้ว่าอยู่ในหมวด ดังต่อไปนี้

หมวดหมู่ทางบัญชีสามารถจัดประเภทได้ทั้งหมด 5 หมวดคือ

1. หมวดสินทรัพย์
2. หมวดหนี้สิน
3. หมวดทุน (เงินกองทุน)
4. หมวดรายได้
5. หมวดค่าใช้จ่าย

สินทรัพย์ หมายถึง สิ่งที่มีมูลค่าเป็นตัวเงินได้ สินทรัพย์อาจมีรูปร่างต่างๆ กัน อาจมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้สินทรัพย์ส่วนใหญ่ของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ได้แก่ เงินสด เงินฝากธนาคาร ลูกหนี้ ครุภัณฑ์ เป็นต้น

หนี้สิน หมายถึง ภาระหรือพันธะผูกพันที่จะต้องชดใช้คืนในรูปของตัวเงินหรือตราสารทางการเงินในอนาคต หนี้สินที่มักพบได้แก่ เจ้าหนี้เงินกู้ เงินรับฝาก เป็นต้น

ทุน หมายถึง ทุนในที่นี้หมายถึงเงินกองทุนที่ได้รับจัดสรรหมู่บ้านละ 1,000.000 บาทเงินกองทุนนี้จะเพิ่มขึ้นเมื่อกองทุนมีกำไร จากการดำเนินงาน ซึ่งจะสะสมอยู่ในบัญชี กำไร สะสม ดังนั้นทุนจึงประกอบด้วย เงินกองทุนบวกกำไรสะสม

รายได้ หมายถึง รายได้จากกิจกรรมหรือเงินที่ได้รับและไม่มีภาระต้องจ่ายคืน เช่น รายได้ค่าธรรมเนียม ดอกเบี้ยเงินกู้ ดอกเบี้ยปรับ รายได้ จากการขายปุ๋ย รายได้จากเงินบริจาค หรือเงินรางวัลต่างๆ ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร เป็นต้น

ค่าใช้จ่าย หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรม เช่น ค่าอาหาร และค่าเครื่องดื่มในวันประชุม ค่ารถ ค่าเครื่องเขียนและแบบพิมพ์ ดอกเบี้ยจ่าย เป็นต้น

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเงินสด หรือเงินฝากธนาคาร ดังนั้น จึงใช้บัญชีเงินสดหรือเงินฝากธนาคาร ดังนั้น จึงใช้บัญชีเงินสด หรือเงินฝากธนาคารเป็นกลไกเชื่อมโยงในการจัดทำบัญชี โดยการวิเคราะห์รายการจะอาศัยคำถาม

- รายการที่เกิดขึ้นมีผลทำให้เงินสดหรือเงินฝากธนาคาร เพิ่มขึ้น หรือลดลงเท่าไร
- เพิ่มขึ้นหรือลดลงเพราะอะไร

แนวคิด

1. รายงานทางการเงินที่ธุรกิจชุมชนควรจัดทำคือ งบดุล และงบกำไรขาดทุน งบดุลเป็นรายงานทางการเงินที่แสดงฐานะทางการเงิน ณ วันใดวันหนึ่งของกิจการ ส่วนงบกำไร ขาดทุน เป็นรายงานทางการเงินที่แสดงผลการดำเนินงานของกิจการภายในรอบระยะเวลาบัญชีหนึ่ง

2. ประเภทบัญชีที่ปรากฏในงบดุลและงบกำไรขาดทุน จำแนกออกเป็น 5 ประเภท คือ บัญชีประเภทสินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ รายได้ และค่าใช้จ่าย การบันทึกรายการบัญชีของบัญชีแต่ละประเภทเหล่านี้ใช้ระบบบัญชีคู่ และการปิดบัญชีจะโอนยอดดุลของบัญชีประเภทรายได้ และประเภทค่าใช้จ่ายไปยังบัญชีกำไรขาดทุน ส่วนบัญชีประเภทสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของเจ้าของจะหายออกคงเหลือเพื่อยกไปในงวดถัดไปโดยไม่มีการปิดบัญชี

3. งบประมาณเป็นเครื่องมือที่ช่วยธุรกิจชุมชนในการวางแผนทางการเงินระยะสั้น งบประมาณดังกล่าว ประกอบด้วยงบประมาณปฏิบัติการ และงบประมาณการเงิน

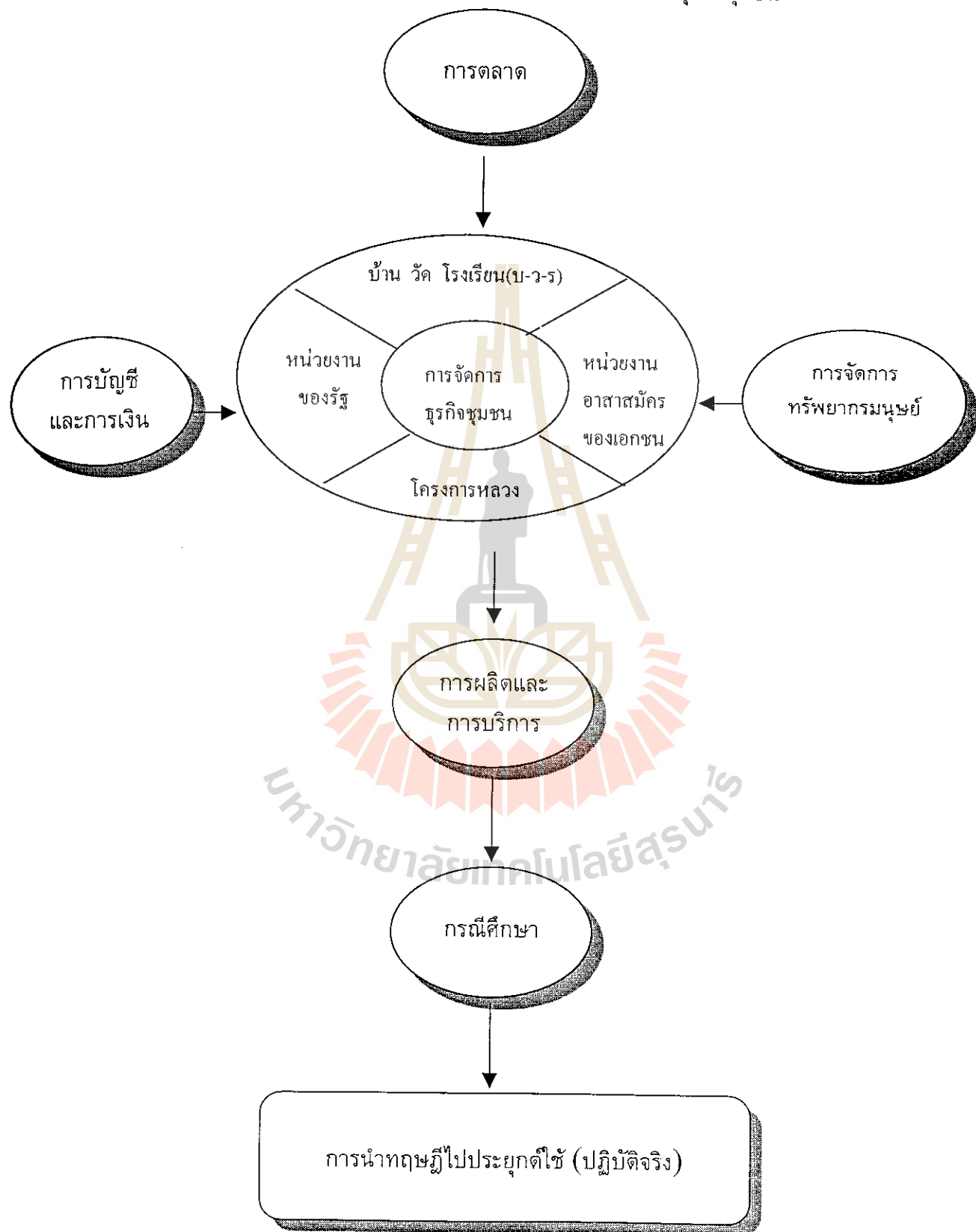
4. การจัดการสินทรัพย์หมุนเวียนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับธุรกิจชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินธุรกิจชุมชนเกิดสภาพคล่อง และกำไร การจัดการสินทรัพย์หมุนเวียนประกอบด้วย การจัดการเงินทุนหมุนเวียน การจัดการเงินสด การจัดการลูกหนี้ และการจัดการสินค้าคงเหลือ

5. ธุรกิจชุมชนสามารถจัดหาเงินทุนระยะสั้นได้จากสินเชื่อทางการค้า เงินกู้ระยะสั้นจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและจากกองทุนหมู่บ้าน สำหรับเงินทุนระยะยาวธุรกิจชุมชนสามารถจัดหาได้จากเจ้าหนี้และส่วนของผู้ถือหุ้น

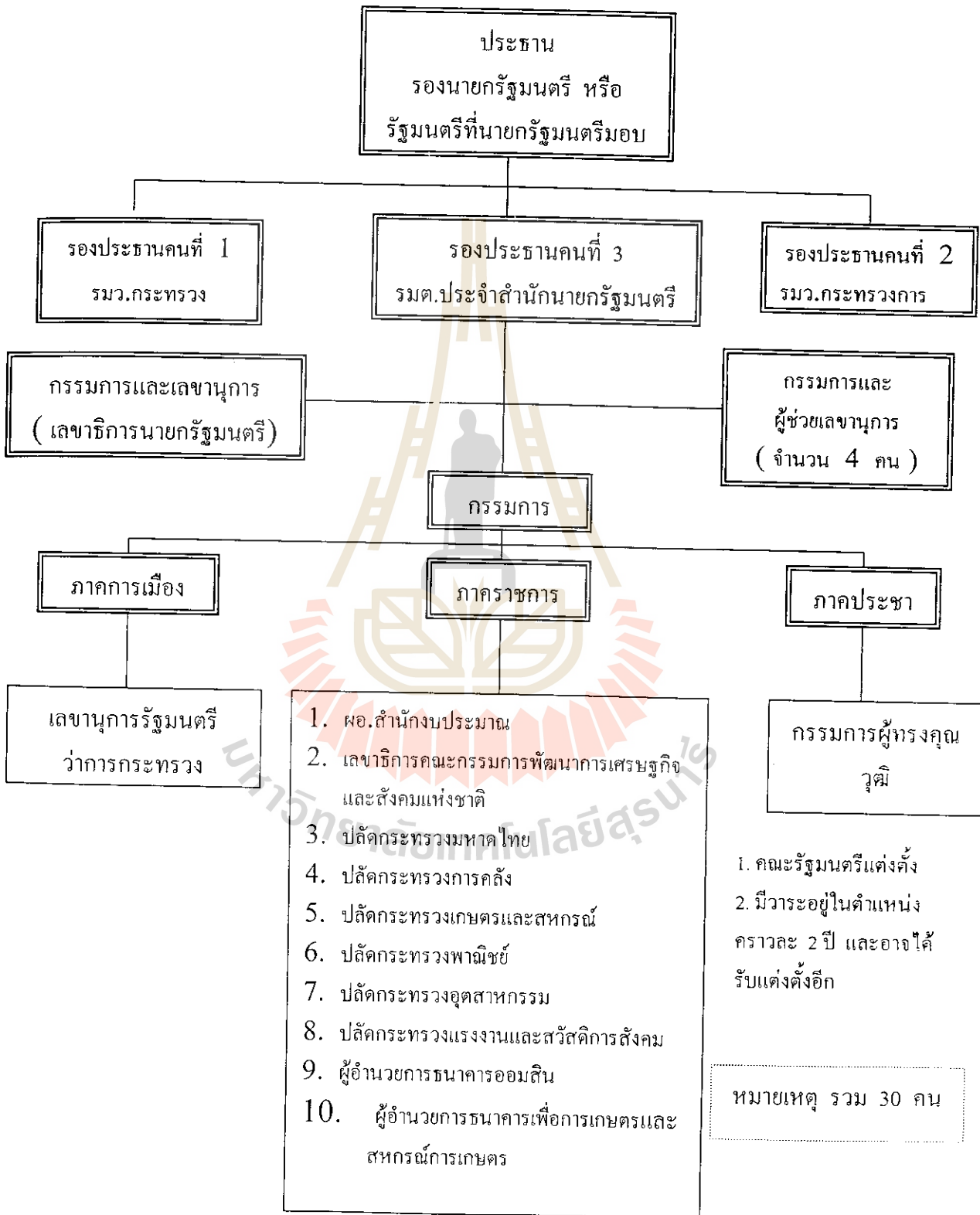
6. การดำเนินงานธุรกิจของธุรกิจชุมชนอาจเผชิญกับความเสียหายหลายประเภท แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากธุรกิจโดยตรงอาจแยกได้เป็น 2 ประเภท คือ ความเสี่ยงทางธุรกิจและความเสี่ยงทางการเงิน

6. จุดคุ้มทุนเป็นจุดที่รายได้เท่ากับต้นทุน ซึ่งเป็นจุดที่มีกำไรเท่ากับศูนย์ หรือระดับปริมาณการขายที่ไม่ทำให้มีกำไรหรือขาดทุน

ภาพที่ 3 การจัดการธุรกิจด้านต่างๆ ที่สัมพันธ์กับการจัดการธุรกิจชุมชน

ภาพที่ 4 โครงสร้างคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.)

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

1. วิธีการประเมินโครงการ

การประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้แบ่งการประเมินออกเป็น 2 ระบบ คือ

1. การประเมินระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (หน่วยระบบ A)
2. การประเมินระบบการดำเนินกิจกรรมของผู้กู้โดยภาพรวม (หน่วยระบบ B)

โดยการประเมินโครงการของแต่ละระบบใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบในรูปแบบซีพีพี (CIPP Model)

1. การประเมินหน่วยระบบ A การบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1.1 การประเมินสถานะแวดล้อมของการบริหารจัดการ (Context Evaluation : C) ได้แก่ ประวัติความเป็นมาหมู่บ้าน , สภาพภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณี , โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร สถานะผู้นำชุมชน การรวมกลุ่ม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการการพัฒนาต่าง ๆ ของหมู่บ้าน นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้าน

1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) ได้แก่ นโยบาย ระเบียบแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ ของกองทุน การประชาสัมพันธ์ รวมถึงคณะกรรมการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ในการเตรียมความพร้อม การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชาวบ้านรวมถึงเงินกองทุน 1 ล้านบาทและเงินทุนสะสมอื่น ๆ พร้อมทั้งบทบาทของบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน

1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : Pc) ได้แก่กระบวนการจัดทำ ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน ระบบบัญชีกองทุนรวมทั้งกิจกรรม เกี่ยวกับสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเช่นการรับสมัครสมาชิก , หมดสมาชิกภาพ ประเภทของสมาชิก การทำทะเบียนสมาชิกและกิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน เช่น ขั้นตอนการขอกู้ การโอนเงินให้ผู้กู้ การรับชำระหนี้ กระบวนการส่งเสริมผู้กู้เงิน เช่น การแนะนำวิธีทำธุรกิจ , การช่วยหาตลาด การตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ การจัดทำรายงานและเผยแพร่การดำเนินงาน การจัดสรรผลประโยชน์และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุน

1.4 การประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A (Product Evaluation : Pd) ได้แก่ จำนวนสมาชิกกองทุน , จำนวนผู้ที่ได้กู้ , ยอดเงินที่ให้กู้ , จำนวนผู้ชำระคืนตามกำหนด ยอดเงินที่มีการชำระคืน , เงินกองทุนสะสม , การใช้จ่ายเงินตามวัตถุประสงค์ , ทศนคติของคนในหมู่บ้านที่มีต่อกองทุนก่อให้เกิดเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองตลอดจนความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน

2. การประเมินหน่วยระบบ B การประเมินการของผู้กู้

2.1 การประเมินบริบทของหน่วยระบบ B (Context : C) ได้แก่ อาชีพเดิมสมาชิกในครอบครัว สภาพความเป็นอยู่ รายได้ของครอบครัวและภาวะหนี้สินของครอบครัว ก่อนการกู้เงินกองทุน

2.2 การประเมินปัจจัยนำเข้าของระบบ B (Input : I) ได้แก่ จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้ วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการสถานที่วัสดุอุปกรณ์และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและจำนวนแรงงาน

2.3 การประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B (Process : P) พิจารณาจากการใช้จ่ายเงินกู้ การความรู้เพิ่มเติม การหาตลาดและการทำบัญชีใช้จ่ายเงิน

2.4 การประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B (Product : P) ได้แก่ ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ เช่น ผลโดยตรงและผลโดยอ้อม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นชาวบ้านดอนกระทิง หมู่ 4 ต.พุดซา อ.เมือง จ.นครราชสีมา มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 74 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 316 คน เป็นชาย 151 คน หญิง 165 คน ซึ่งเป็นการศึกษาหมู่บ้านดอนกระทิง ม.4 โดยไม่เปรียบเทียบกับหมู่บ้านอื่น การเลือกผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้เฒ่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้าน (อ.บ.ต.) กรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน (อสม.) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู อาจารย์ พระภิกษุ และประชาชนที่สามารถให้ข้อมูลได้ โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Non-Probability Sampling) และไม่เจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มตัวอย่าง เป็นประชากรที่เป็นสมาชิกของกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 49 คน และจำนวนประชากรที่ได้จากการสุ่มโดยใช้ตารางเลขสุ่ม Krejcie และ Morgan (R.V. Krejcie and D.W. Morgan)

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมิน

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกรณีศึกษาบ้านคอนกระทิง หมู่ 4 ต.พุดซา อ.เมือง จ.นครราชสีมาได้กำหนดตัวชี้วัดในการประเมินโครงการในรูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model แหล่งข้อมูลต่าง ๆ ตามกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ศึกษาดังตาราง 1

ตารางที่ 1 แสดงตัวชี้วัดในการประเมินโครงการของหน่วยระบบ A และ B

CIPP Model Indicator	ตัวชี้วัดในการประเมิน	หมายเหตุ
<u>หน่วย A</u> ตัวชี้วัด		
บริบทชุมชน (Context : C)	1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน	C1
	2. สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน	C2
	3. สภาพเศรษฐกิจและสังคม	C3
	4. วัฒนธรรมและประเพณี	C4
	5. โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร	C5
	6. ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่ม และภูมิปัญญาท้องถิ่น	C6
	7. โครงการพัฒนาที่ผ่านมา	C7
	8. ความเข้มแข็งของชุมชน	C8
- ปัจจัยนำเข้า (Input : I)	1. นโยบาย ระเบียบ แนวทางปฏิบัติ	I1
	2. การประชาสัมพันธ์	I2
	3. คณะอนุกรรมการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง	I3
	4. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	I4
	5. การเตรียมความพร้อม การสร้างความรู้ความเข้าใจ แก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	I5
	6. เงินกองทุน 1 ล้านบาท	I6
	7. เงินทุนสะสมอื่น ๆ	I7
	8. บัณฑิตกองทุน	I8
- กระบวนการ (Process : Pc)	1. การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	Pc1
	2. การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน	Pc2

ตารางที่ 1 (ต่อ)

CIPP Model Indicator	ตัวชี้วัดในการประเมิน	หมายเหตุ
	3. ระบบบัญชีกองทุน	Pc3
	4. กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน	Pc4
	4.1 การรับสมัคร	Pc4.1
	4.2 การหมดสมาชิกภาพ	Pc4.2
	4.3 ประเภทสมาชิก	Pc4.3
	4.4 การทำทะเบียนสมาชิก	Pc4.4
	5. กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุน	Pc5
	5.1 ขั้นตอนการขอกู้	Pc5.1
	5.2 การคัดเลือกผู้กู้	Pc5.2
	5.3 การโอนเงินให้ผู้กู้	Pc5.3
	5.4 การรับชำระหนี้	Pc5.4
	6. การส่งเสริมการใช้เงิน	Pc6
	6.1 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ	Pc6.1
	6.2 การช่วยหาตลาด	Pc6.2
	7. การตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้	Pc7
	8. การจัดทำรายงานและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน	Pc8
	9. การจัดสรรผลประโยชน์	Pc9
	10. การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุน	Pc10
- ผลผลิต (Product Indicator)	1. จำนวนผู้ได้เงินกู้	Pd1
	2. ยอดเงินที่ให้กู้	Pd2
	3. จำนวนผู้ชำระคืนตามกำหนด	Pd3
	4. ยอดเงินที่มีการชำระคืน	Pd4
	5. กองทุนสะสม	Pd5
	6. การใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์	Pd6
	7. ทักษะคติของชุมชนต่อชุมชน	Pd7
	8. การเกิดเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้	Pd8
	9. การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง	Pd9

ตารางที่ 1 (ต่อ)

CIPP Model Indicator	ตัวชี้วัดในการประเมิน	หมายเหตุ
	10. ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน	Pd10
หน่วยระบบ B		
- ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator : C)	9. อาชีพเดิม	C9
	10. สมาชิกในครอบครัว	C10
	11. สภาพการอยู่อาศัย	C11
	12. รายได้ของครอบครัว	C12
	13. หนี้สินของครอบครัวก่อนกู้เงินกองทุน	C13
- ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator : I)	9. จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ	I9
	10. จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้	I1
	11. วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการ	I11
	12. สถานที่วัตถุประสงค์และวัตถุประสงค์ในการประกอบอาชีพ	I12
	13. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ	I13
	14. จำนวนแรงงาน	I14
- ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator : Pc)	11. การใช้จ่ายเงินกู้	Pc11
	12. การหาความรู้เพิ่มเติม	Pc12
	13. การหาตลาด	Pc13
	14. การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน	Pc14
- ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator : Pd)	12. ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์	Pd12
	12.1 ผลโดยตรง	Pd12.1
	12.2 ผลโดยอ้อม	Pd12.2

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลโครงการ เป็นเครื่องมือวัดในทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ การสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Observation Form) ที่แน่นอนอาศัยการสังเกตตามกำหนดแต่ละประเด็นหลัก ที่สังเกตโดยไม่มีรายละเอียด สังเกตภาพ

โดยรวมและตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลของบริบทชุมชน เช่น ลักษณะที่ตั้งหมู่บ้านอาณาเขตติดต่อ ลักษณะภูมิประเทศ จำนวนโรงเรียน ร้านค้า และสภาพเศรษฐกิจและสังคม

การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สอดคล้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านเป็นอย่างมากเพราะผู้ให้ข้อมูลสามารถให้ข้อมูลโดยตรงตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง เช่น คำถามจากแบบรายงาน (แบบ บร.) ต่าง ๆ (มีอยู่ในภาคผนวก ค.) ที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเก็บข้อมูลจากหมู่บ้าน โดยคำถามในการสัมภาษณ์จะอยู่ในแบบสัมภาษณ์เป็นเรื่องเกี่ยวกับหมู่บ้านและข้อมูลระดับบุคคล

นอกจากจะสัมภาษณ์จากแบบรายงานต่าง ๆ แล้วยังจำเป็นที่จะต้องสัมภาษณ์ในด้านต่าง ๆ จากบุคคลและกลุ่มบุคคลเพื่อได้ข้อมูลที่บรรลุวัตถุประสงค์และความเที่ยงตรงของข้อมูล

แบบสอบถามและแบบสำรวจ ใช้ในการประเมินดัชนีวัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน การทำประชาคมเพื่อที่จะได้มา ซึ่งปัญหาที่แท้จริง ตลอดจนแนวทางในการแก้ปัญหา โดยใช้รูปแบบในการจัดประชุม AIC (Appreciation Influence Control)

การศึกษาจากเอกสาร ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้มีการจัดเก็บไว้หรือรวบรวมไว้แล้ว ซึ่งเรียกว่าข้อมูลมือสอง (Secondary Data) ได้แก่ข้อมูลจาก กชช2ก , จ.ป.ฐ. เอกสารบรรยายสรุปข้อมูลหมู่บ้าน แผนที่หมู่บ้านซึ่งข้อมูลดังกล่าวมีอยู่ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานของหมู่บ้าน สถานอนามัยบ้านหนองยารักษ์ และองค์การบริหารส่วนตำบล และข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลหมู่บ้าน บริบทชุมชน บันทึกโครงการระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับหรือเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ศึกษา สังเกต สัมภาษณ์ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการกองทุนหมู่บ้าน เช่น คณะกรรมการกองทุน สมาชิกผู้กู้ สมาชิกกองทุน ชาวบ้านและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
3. เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้โดยกระบวนการทางสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
4. สังเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและทำการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม
5. สรุปข้อมูลข้อเสนอแนะและนำเสนอข้อมูล

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ครั้งนี้ใช้เวลา 10 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2545 ถึงเดือนกันยายน 2546 โดยมีกำหนดเวลาในการดำเนินงานดังนี้

ตารางที่ 2 ระยะเวลาในการดำเนินงาน

ขั้นตอนการทำงาน	เดือน									
	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
1. รวบรวมและศึกษาเอกสาร	←→									
2. ศึกษาผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง			←→							
3. เก็บรวบรวมข้อมูล					←→					
4. สังเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูล							←→			
5. สรุปข้อมูล เสนอแนะ									←→	

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ในลักษณะการบรรยายเป็นการสังเคราะห์ และวิเคราะห์ ความสอดคล้อง ความสมเหตุสมผลความเป็นไปได้ระหว่างข้อมูลในการประเมินโครงการจากการสัมภาษณ์ สังเกตแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสังเกตสภาพการปฏิบัติงานโครงการ การดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานในภาคปฏิบัติข้อมูลบางส่วนที่สามารถวัดการกระจายของข้อมูลได้ โดยใช้ค่าสถิติของค่าเฉลี่ย (\bar{X})

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กรณีศึกษา : บ้านคอกกระทิง (ม.4) ต.พุดซา อ.เมือง จ.นครราชสีมา ประกอบด้วยการรายงานผลการศึกษาข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎีซีพีพีโมเดล (CIPP Model) ในการประเมินข้อที่ 1 - 4 และการรายงานตามวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์แต่ละข้อดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม
3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้
4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการอันได้แก่
 - 5.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมายทั้ง 5 ข้อเพียงใด
 - 5.2 เพื่อทราบว่ายังมีปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุน หรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน
 - 5.3 เพื่อให้ทราบว่า ได้เกิดองค์ประกอบหรือข้อของการเรียนรู้หรือไม่จากกระบวนการ ทำสารนิพนธ์ครั้งนี้
 - 5.4 เพื่อทราบว่าตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

วิธีการประเมินโครงการจะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Evaluation) เป็นสำคัญดังนั้นสำหรับตัวชี้วัดหรือตัวแปรที่ผู้ประเมินไม่สามารถตั้งเกณฑ์การตัดสินค่า "ดี - เลว" ก็จะนำเสนอข้อมูลสภาพจริงเท่านั้น สำหรับตัวชี้วัดใดที่สมควรตั้งเกณฑ์ตัดสินค่าได้ ก็จะได้แสดงเกณฑ์นั้นอย่างชัดเจนควบคู่ไปกับการเสนอข้อมูลและเสนอผลการตัดสินค่า

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

1. ผลจากการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติเกี่ยวกับภาวะความยากจนของประชากรไทย โดยใช้ข้อมูลโครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่าจากเส้นความยากจนในปี 2541 โดยเฉลี่ยประมาณ 911 บาทต่อคน

ต่อเดือนนั้น จะมีจำนวนประชากรซึ่งจัดว่ายากจน เนื่องจากมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน ประมาณ 7-9 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.9 ของประชากรทั้งประเทศ

(เส้นความยากจน หมายถึง ระดับรายได้ที่เพียงพอสำหรับสนองความต้องการ ขั้นต่ำในการบริโภคอาหารและสินค้า / บริการที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ)

2. ในช่วงปี 2531 - 2539 จำนวนคนจนและสัดส่วนคนจนมีแนวโน้มลดลงตามลำดับ จากจำนวน 17.9 ล้านบาทหรือร้อยละ 32.6 ของประชากรทั้งสิ้นในปี 2531 เป็น 6.8 ล้านคน หรือร้อยละ 11.4 ในปี 2539 แต่หลังจากนั้นในปี 2541 จำนวนและสัดส่วนคนจนได้เพิ่มขึ้นเป็น 7.9 ล้านคนหรือร้อยละ 12.9 ของประชากรทั้งสิ้น

3. พื้นที่ที่มีสัดส่วนน่านสูงที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและแม้ว่าสัดส่วนคนจนในภาคนี้ได้ลดลงตามลำดับในช่วงปี 2531 - 2539 เช่นเดียวกับภาคอื่น แต่สัดส่วนของคนจนในภาคนี้ รวมทั้งภาคใต้และภาคกลางได้เพิ่มขึ้นในปี 2541 ในขณะที่สัดส่วนของคนจนในภาคเหนือ มีแนวโน้มลดลง ส่วนกรุงเทพมหานครและ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพมหานครนั้น สัดส่วนของคนจนในปี 2541 ยังอยู่ในระดับเดียวกับปี 2539

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม

การดำเนินของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจรัฐบาลจึงให้ความสนใจต่อการดำเนินการเป็นอย่างยิ่ง และผู้ประกอบการควรให้ความสนใจต่อ นโยบายของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นโยบายของรัฐบาล

นโยบายที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยตรง เช่น นโยบายการสร้าง รายได้ นโยบายด้านพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

1. นโยบายการสร้างรายได้ เน้นการสร้างรายได้ทุกระดับโดยส่งเสริมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามศักยภาพของชุมชนในระดับรากฐานของประเทศตั้งแต่การผลิตเพื่อบริโภค การนำ ผลผลิตที่เหลือออกจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ในครอบครัว ส่งเสริมการรวมตัวเพื่อดำเนินเศรษฐกิจ ระดับชุมชน เร่งพัฒนาผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมรวมทั้งส่งเสริมเชื่อมโยงเกลือ และสนับสนุนซึ่งกันและกันกับธุรกิจขนาดใหญ่สู่ตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเพื่อสร้าง เสริมรายได้ให้กับประชาชนอย่างเป็นระบบ

รัฐบาลสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยน โครงสร้างการผลิตทั้งภาคการเกษตรอุตสาหกรรม และบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดยุคใหม่ โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและศักยภาพของทักษะที่โดดเด่น เพื่อสร้างฐานการกระจายโอกาส กระจายความเสี่ยง และฐานการผลิต ของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมโดยมีแนวนโยบายครอบคลุม 3 ด้าน คือ

1.1 ด้านการเกษตรประกอบด้วย 3 ส่วนคือ การฟื้นฟูและเสริมสร้างความเข้มแข็งของการเกษตรโดยการปรับโครงสร้างด้านสินเชื่อ การส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสานและส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ดินทำกิน โดยการพัฒนาการตรวจสอบคุณภาพ มาตรฐานและส่งเสริมการประมงชายฝั่ง

1.2 ด้านอุตสาหกรรม รัฐบาลได้มีแนวนโยบายหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

- 1) ปรับโครงสร้างการผลิตในการผลิตในภาคอุตสาหกรรมโดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีภูมิปัญญาไทย ศักยภาพทางการผลิตและการตลาด
- 2) เสริมสร้างให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐาน
- 3) พัฒนาบุคลากรและแรงงานภาคอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนา
- 4) ส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม โดยให้การสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยีระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา รวมทั้งผลักดันให้เกิดเครือข่ายสารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตและการตลาด
- 5) ส่งเสริมบทบาทของสถาบันการเงิน รวมทั้งสนับสนุนการจัดตั้งและการดำเนินงานของกองทุนร่วมทุนตลอดจนระบบการค้าประกันสินเชื่อ เพื่อพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม
- 6) สนับสนุนให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ ๆ

1.3 ด้านการบริการและการท่องเที่ยว นโยบายในการส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานในการให้บริการและยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการและการท่องเที่ยวโดย

- 1) พัฒนาภาคบริการจากการปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน
- 2) ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการเร่งฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน

2. นโยบายด้านพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ได้มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาเครือข่ายการตลาดเข้าสู่ระดับโลกด้วยการผลักดันให้มีการแข่งขันเสรีเวทีการค้าระหว่างประเทศ ส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลางการค้าสินค้า การส่งเสริมให้ธุรกิจค้าปลีกขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถดำรงอยู่และปรับตัวรองรับการแข่งขันการเปิดเสรีด้านการค้าและบริการได้

รัฐบาลมีนโยบายชัดเจนที่จะส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ให้มีความเข้มแข็งพร้อม ๆ กับการเร่งสร้างผู้ประกอบการ SME รายใหม่ เพื่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ อันเป็นฐานภาษีให้กับประเทศในระยะยาว โดยดำเนินการดังนี้

1) คณะรัฐมนตรีเห็นชอบจัดตั้งธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME Development Bank)

2) มอบหมายให้ธนาคารพาณิชย์ของรัฐเร่งรัดปล่อยสินเชื่อให้กับ SME

3) ลดภาษีเงินได้นิติบุคคลให้กับ SME เฉพาะกรณีที่ผู้ประกอบการมีทุนจดทะเบียนชำระแล้วไม่เกิน 6 ล้านบาท จากอัตรากำไรปัจจุบัน 30% เป็นดังนี้

- SME ที่มีกำไรไม่เกิน 1 ล้านบาท เสียภาษี 20%
- SME ที่มีกำไรไม่เกิน 1 - 3 ล้านบาท เสียภาษี 25%
- SME ที่มีกำไรเกินกว่า 3 ล้านบาท เสียภาษี 30%

4) ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับธุรกิจเงินร่วมลงทุน (Venture Capital) เพื่อจูงใจให้นำเงินไปลงทุนในกิจการ SME ที่มีศักยภาพในการเติบโตดังนี้

- ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้สำหรับรายได้ที่เป็นเงินปันผลหรือผลประโยชน์ที่ได้จากการช้อนหุ้นที่ธุรกิจร่วมลงทุนได้รับ

- ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินปันผลและผลประโยชน์จากการโอนหุ้นที่ผู้ลงทุนได้รับจากการลงทุนในธุรกิจร่วมลงทุน

1.1.3 สภาพขาดดุลการค้าของประเทศ

ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด คาดว่าในปี 2545 นี้ประเทศไทยมีดุลการค้าเกินดุลประมาณ 2.22 - 2.55 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งอาจจะลดลงจากปี 2544 ในขณะที่การเกินดุลบัญชีเดินสะพัด คงจะอยู่ที่ประมาณ 5.9 - 6.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยลดลงจากปีก่อนหน้าเช่นเดียวกันสำหรับในปี 2546 การขยายตัวของการนำเข้าและการใช้จ่ายของประชาชนในประเทศจะส่งผลให้ฐานะการเกินดุลทั้งสองมีแนวโน้มที่จะลดลงไปอีกจากปี 2545 โดยการเกินดุลการค้าอาจจะเหลือเพียง 1.1 - 1.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่การเกินดุลบัญชีเดินสะพัดอาจจะอยู่ที่ประมาณ 4.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ณ ปลายปี 2545 เมื่อเทียบกับ 33.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ณ สิ้น ธ.ค. 2544 ทั้งนี้ การปรับเพิ่มของทุนสำรองระหว่างประเทศในปี 2545 จะเป็นผลมาจากฐานะการเกินดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด ในขณะที่เงินทุนไหลออกสุทธิชะลอตัวลง ซึ่งส่งผลให้ดุลการชำระเงินของประเทศไทยฐานะเกินดุล (คาดว่าประมาณ 708 - 1,036 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ส่วนในปี 2546 คาดว่าการเกินดุลบัญชีเดินสะพัดและดุลการชำระเงิน จะส่งผลให้ทุนสำรองระหว่างประเทศขยับ เพิ่มขึ้นอีกจากปี 2545 เป็นประมาณ 34.5 - 34.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ณ ปลายปี 2546

1.1.4 รายได้ ค่าใช้จ่ายและหนี้สินของครัวเรือน

1. ครัวเรือนทุกภาคของประเทศไทยโดยเฉลี่ยสูงกว่ารายจ่าย 1 รายจ่ายในที่นี้ไม่รวมรายจ่ายที่เป็นการสะสมทุน เช่น การผ่อนชำระค่าซื้อบ้านและที่ดิน การซื้อทรัพย์สินมีค่าต่าง ๆ ทั้งนี้ครัวเรือนในภาคต่าง ๆ มีสัดส่วนของรายจ่ายต่อรายได้อยู่ระหว่างร้อยละ 75.9 - 85.9 ของรายได้ของครัวเรือนในแต่ละภาค (ครัวเรือน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนสูงสุด ขณะที่ครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการมีสัดส่วนต่ำที่สุด)

2. สำหรับเรื่องหนี้สิน จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่มีหนี้สินคิดเป็น 124.330 บาท สูงกว่าปี 2541 ถึงร้อยละ 0.9 โดยครัวเรือนในภาคเหนือมีหนี้สินเพิ่มขึ้นสูงสุดเมื่อเทียบกับปี 2541 ในอัตราร้อยละ 17.6 รองลงมาเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ในอัตราร้อยละ 9.6 และ 2.2 ตามลำดับ ขณะที่หนี้สินของครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการและภาคกลาง ลดลงในอัตราร้อยละ 1.4 และ 5.9 ตามลำดับ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านดอนกระทิง

บ้านดอนกระทิงเริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2340 หรือประมาณ 200 ปีมาแล้ว โดยชนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณหมู่บ้านนี้อพยพมาจากจังหวัดชัยภูมิ อีกกลุ่มเป็นคนที่มาจากประเทศลาว ซึ่งขณะนั้นรวมอยู่กับบ้านดอนพัฒนา (ม.16) ในปัจจุบันด้วย ส่วนผู้คนหรือกลุ่มบุคคลมีใครบ้างไม่มีผู้ใดระบุได้ ประกอบกับเกิดการตั้งเมืองใหม่อีกครั้งให้เกิดความเข้มแข็งของมณฑลนครราชสีมา และรวมเมืองต่าง ๆ ให้เข้มแข็งเกิดจากการอพยพของเชลยศึกต่างเมืองที่เข้ามาเมืองไปทัพหรือไปตีเมืองอื่น คนโบราณผู้สูงอายุเล่าว่าในกลุ่มแรกอพยพมากับกองทัพหรือเชลยศึกในยุคนั้น มีหลักฐานว่านายลุ่ม แวนพุดชา เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก

สำหรับที่มาของชื่อหมู่บ้านนั้นผู้เฒ่า ผู้แก่เล่าว่า สมัยก่อนมีหลักกระทิงและวัชระทิงมาอาศัยกินน้ำบริเวณบึงพุดชา และมักเอาหัวไปชนกับตอไม้บ่อย ๆ ตั้งอยู่บนที่ดอนถัดกับหนองแต่ มีลักษณะเป็นที่ดอนหรือเนินชาวบ้านจึงตั้งชื่อว่า "ดอนกระทิง"

1.2.2 สภาพสังคมภูมิศาสตร์และสาธารณูปโภค

การขยายตัวของประชากร

อดีตบริเวณหมู่บ้านดอนกระทิง มีปริมาณการขยายตัวของประชากรมากจึงทำให้การดูแลของผู้ใหญ่บ้านไม่ทั่วถึง ประกอบกับนโยบายการปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้มีการแยกหมู่บ้านอีกหนึ่งหมู่บ้าน คือ บ้านดอนพัฒนา เพื่ออำนวยความสะดวกและการกระจายอำนาจ บ้าน

คอนกรีตปัจจุบันมีครัวเรือนทั้งหมด 74 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 316 คน เป็นเพศชาย 151 คน และเป็นเพศหญิง 165 คน

ทำเลที่ตั้งของหมู่บ้านและอาณาเขต

บ้านคอนกรีตตั้งอยู่หมู่ 4 ต.พุดซา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา บนถนนสายโคกสูง - ขามทะเลสอ ซึ่งเป็นทางหลวงจังหวัดหมายเลข 2068 ห่างจากตัวเมืองประมาณ 23 กิโลเมตร ตามถนนสหโคกสูง - ขามทะเลสอ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือ ของตัวอำเภอเมืองนครราชสีมา

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดกับบ้านเขว้า ม.11 ต.พุดซา อ.เมือง จ.นครราชสีมา

ทิศใต้ ติดกับบ้านคอนพัฒนา ม.16 ต.พุดซา อ.เมือง จ.นครราชสีมา

ทิศตะวันออก ติดกับบ้านหนองยารักษ์ ม.12 ต.พุดซา อ.เมือง จ.นครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติดกับบ้านศรีชะล้าง ม.10 ต.พุดซา อ.เมือง จ.นครราชสีมา

สภาพภูมิศาสตร์

สภาพภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นที่ดอนน้ำไม่ท่วมถึง ทางทิศเหนือจะมีหนองน้ำประมาณ 15 - 20 ไร่ ชื่อว่าหนองไต้ (ไม่มีน้ำตลอดปี) ทิศตะวันตกเป็นบึงพุดซา มีเนื้อที่ประมาณ 10,000 กว่าไร่ ทิศใต้เป็นที่ลุ่มเหมาะแก่การทำนาทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านเป็นที่ดอนปัจจุบันชาวบ้านใช้ทำไร่มันสำปะหลัง ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบร้อนชื้น แหล่งน้ำที่สำคัญคือ บริเวณบึงพุดซา ซึ่งมีน้ำตลอดปีและระบบการชลประทานจากเขื่อนกักเก็บน้ำโพธิ์เตี้ย สภาพดินที่ดอนเป็นดินร่วมปนทราย สำหรับที่นาเป็นดินเหนียวปนทรายซึ่งไม่สามารถกักเก็บน้ำได้

ระบบสาธารณูปโภค

ถนนเมืองเริ่มก่อสร้างหมู่บ้านจะเป็นถนนทางเกวียนซึ่งมีลักษณะแคบและลึก เมื่อปี พ.ศ. 2521 เริ่มเป็นถนนลูกรัง และปี พ.ศ. 2532 เป็นถนนลาดยางซึ่งเป็นงบประมาณของทางราชการระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร มีระบบไฟฟ้าทุกครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้เมื่อ พ.ศ. 2525 มีประปาหมู่บ้านสามารถใช้ได้ตลอดปี สร้างเมื่อ พ.ศ. 2541 โทรศัพท์บ้านมีใช้เมื่อ พ.ศ. 2544 ด้านการสาธารณสุขและใช้สถานอนามัยหนองยารักษ์ซึ่งห่างจากหมู่บ้าน 2 กิโลเมตร ด้านการศึกษา มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนบ้านคอนกรีต - ศรีชะล้าง ซึ่งอยู่บริเวณบ้านศรีชะล้าง

ระบบสังคมวัฒนธรรม

หมู่บ้านคอนกรีตเป็นระบบสังคมแบบเครือญาติ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของคนในครอบครัวของเพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความรักใคร่สามัคคีกัน มี

ขนบธรรมเนียมตามประเพณีไทย เคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสและมีความรู้ประเพณีที่สำคัญ คือ ประเพณีทางพุทธศาสนา เช่น ประเพณีวันขึ้นปีใหม่ , ประเพณีสงกรานต์ , วันออกพรรษา , เข้าพรรษา , การเวียนเทียน , การตักบาตรเทโว สถานที่ใช้คือวัด ศรีษะช้าง (อยู่ในบริเวณบ้าน ศรีษะช้าง ม.10) และประเพณีที่สืบทอดกันมาคือ ประเพณีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ หรือที่ชาวบ้าน เรียกกันว่าพิธี "เลี้ยงศาลตาปู่" ซึ่งจะทำทุกปีในช่วงเดือนพฤษภาคม เพื่อทราบและทำนวยคินฟ้า อากาศในอนาคต และเพื่อเซ่นไหว้บรรพบุรุษผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านยังมีการนับถือผีसाงเทวดาอยู่

การปกครองของหมู่บ้านมีการปกครองระบบประชาธิปไตย มีการเลือกตั้งสมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบล มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เลือกสมาชิกวุฒิสภา ครั้งที่แล้ว โดยมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 169 คน

การศึกษา คนในหมู่บ้านมีผู้อ่านหนังสือไม่ออก 70 คน มีโรงเรียนประจำหมู่บ้าน คือ โรงเรียนบ้านดอนกระทิง - ศรีษะช้าง ซึ่งใช้ร่วมกับหมู่บ้านใกล้เคียงถึงสามหมู่บ้าน มีครู 11 คน มีนักเรียนทั้งหมด 174 คน (4 หมู่บ้าน) สำหรับมัธยมศึกษาจะออกไปเรียนนอกพื้นที่ คือ โรงเรียนพุดชาพิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมประจำตำบล

ด้านสุขภาพอนามัย คนในหมู่บ้านจะมีการทำบัตรทอง 30 บาท รักษาทุกโรค สำหรับผู้ที่ทำงานภาคเกษตร จะใช้บริการสถานอนามัยบ้านหนองยารักษ์ และโรงพยาบาลของรัฐ ตามลำดับ โรคที่พบส่วนใหญ่จะเป็นโรคทางเดินหายใจ เช่น โรคหวัด โรคระบบทางเดินอาหาร และหมู่บ้านได้เข้าร่วมโครงการสุขภาพดีถ้วนหน้าอย่างยั่งยืน (สดยถ.)

ระบบเศรษฐกิจของบ้านดอนกระทิง

การประกอบอาชีพของชาวบ้านในอดีตส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา , ทำไร่ , เผาถ่าน , ทอเสื่อ สำหรับอาชีพเผาถ่านและทอเสื่อเลิกไปเพราะขาดทรัพยากรและเกิดอาชีพใหม่คือ ทำไร่ , ทำนาสวนผสม รั้วจ้าง โดยแยกจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ ดังนี้

ทำนา	60	ครอบครัว
ทำไร่ , ทำสวน	62	ครอบครัว
ค้าขาย	4	ครอบครัว
รับจ้าง	65	ครอบครัว
อื่น	5	ครอบครัว

ปัจจุบันในหมู่บ้านมีร้านค้า 4 ร้าน โรงสี 2 โรง มีสัตว์เลี้ยง วัว 18 ตัว ควาย 15 ตัว ไก่ประมาณ 100 ตัว และสุกร 10 ตัว

มีพื้นที่ทำการเกษตร 1,893 ไร่ เป็นที่นา 50 ไร่ ที่สวน 50 ไร่ ที่ไร่ (ไร่มัน ตำปะหลัง) 1,793 ไร่ มีผลผลิตข้าวทั้งหมู่บ้านปีละ 600 - 1,200 เกวียน

ตารางที่ 3 จำนวนครัวเรือนที่ทำการเกษตร และรายได้ต่อปีของบ้านคอนกรีต

ประเภทของอาชีพ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	รายได้ต่อปี (บาท)
ทำสวนมะม่วง	15	40,000
ผักสวนครัว	4	300,000
มะพร้าว	2	8,000
มันสำปะหลัง	11	400,000
กาแฟ (ต่างจังหวัด)	4	400,000
เลี้ยงวัว	4	30,000
เลี้ยงควาย	6	50,000
เลี้ยงปลา	2	25,000
ตัดเย็บเสื้อผ้า	2	50,000
ข้าว	12	250,000

นอกจากนี้ราษฎรในหมู่บ้านออกไปขายแรงงานต่างถิ่น จำนวน 20 ครอบครัว มีจำนวน 40 คน มีเงินหมุนเวียนเข้าหมู่บ้านประมาณปีละ 100,000 บาท

ตารางที่ 4 สรุปรายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อเดือนในแต่ละครอบครัว

จำนวนรายได้ (บาท)	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)
1,000 - 5,000	60
5,001 - 10,000	4
10,001 - 20,000	6
20,001 - 30,000	3
30,001 - 50,000	-
50,001 ขึ้นไป	1

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน : กรณีศึกษาบ้านคอนกระทิงดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A หน่วยระบบการจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านพบว่าระยะแรกไม่ค่อยเข้าใจ แต่มีความกระตือรือร้นที่จะขอกู้และให้ความสำคัญในนโยบายของรัฐบาลหลังจากที่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาให้ความรู้อธิบายระเบียบข้อบังคับและนโยบายก็ทำให้ชาวบ้านเข้าใจมากขึ้นและสามารถจัดตั้งกองทุนของหมู่บ้านได้

2. การประชาสัมพันธ์หลังจากที่รัฐบาลมีคำสั่งให้จัดตั้งกองทุน ก็มีการประชาสัมพันธ์จากทางวิทยุกระจายเสียง สื่อต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ และมีหนังสือเชิญผู้นำชุมชนเข้าประชุมเพื่อชี้แจงนโยบายดังกล่าว และให้ความรู้คณะกรรมการเป็นระยะ ๆ เพื่อหาในการประชาสัมพันธ์ก็มีวิธีการจัดตั้งระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ

3. คณะอนุกรรมการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้องมีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการองค์ประกอบสัดส่วนกรรมการภาคประชาชน และการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีจำนวน 15 คน ชาย 9 คน หญิง 6 คน คุณสมบัติของคณะกรรมการเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนเมืองแห่งชาติกำหนดวิธีการได้มาโดยการเลือกตั้งโดยยึดเสียงข้างมากในมติที่ประชุม การพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการเป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการพ้นจากตำแหน่งของระเบียบข้อบังคับของกองทุนระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งคราวละ 1 ปี แต่ต้องไม่เกิน 2 วาระ

5. เงินกองทุนจำนวน 1 ล้านบาทจากรัฐบาลได้รับอนุมัติและโอนเงินเข้าบัญชีเมื่อ 14 ธันวาคม 2544 การเก็บรักษาเงินผ่านบัญชีเงินฝากธนาคารออมสิน สาขา ถ.มูขมมนตรี ชื่อบัญชีกองทุนหมู่บ้านบ้านคอนกระทิง ม.4 เลขที่บัญชี 06 - 4310 - 20 - 098073 - 5 ผู้มีอำนาจเบิก - จ่ายเงินคือ ประธาน รองประธาน และเหรัญญิก

6. บัณฑิตกองทุนมีบทบาทในการให้คำแนะนำ ทำประชาคม ศึกษาปัญหาของ หมู่บ้านในรูปแบบการศึกษาตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1. กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนพบว่า กระบวนการคัดเลือก มีคำขอผู้ แบบเสนอโครงการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ และมีการจัดทำระเบียบของกองทุน

จุดเด่น เป็นแบบคำขอผู้ที่ระบุรายละเอียดสามารถรู้วัตถุประสงค์และแนวการดำเนินงาน

จุดด้อย ไม่เหมาะกับชาวบ้านที่อ่านหนังสือไม่ออกและเขียนไม่ได้ หรือไม่เข้าใจ จึงทำให้มีการเขียนผิดวัตถุประสงค์หรือไม่เข้าใจเป็นเหตุให้ต้องกลับไปเขียนหลายครั้ง

2. กระบวนการทำบัญชีพบว่าจะต้องมีการทำบัญชี 5 เล่ม ตามระเบียบการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้าน ๓ มีบัญชีรายรับเงินกองทุน , บัญชีรายจ่ายเงินกองทุน , บัญชีรายรับเงินออม , บัญชีรายจ่ายเงินออม และบัญชีคุมลูกหนี้ โดยการทำบัญชีแต่ละประเภทมีเจ้าหน้าที่ของรัฐมาให้ความรู้และคำแนะนำ ปัญหาที่พบคือ ผู้จัดทำยังไม่เข้าใจระบบการทำบัญชี

3. กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน การรับสมัครมีการกำหนดเวลาการรับสมัคร , ค่าสมัคร ขั้นตอนคุณสมบัติและเหตุผล การกำหนดสมาชิกภาพประเภทสมาชิกที่กู้ ทั้งหมดเป็นประเภทรายบุคคล การทำทะเบียนสมาชิกเป็นไปตามระเบียบของกองทุน

4. กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ขั้นตอนการขอกู้และการคัดเลือกผู้กู้เป็นไปตามระเบียบการบริหารจัดการเงินกองทุน สำหรับการโอนเงินให้ผู้กู้คณะกรรมการนำสมาชิกผู้กู้พร้อมสมุดฝากเงินไปยังธนาคารและคณะกรรมการลงชื่ออนุมัติปล่อยให้ผู้ ชนาคกรโอนเงินเข้าบัญชีให้ผู้กู้ส่วนการชำระหนี้ สมาชิกผู้กู้ต้องชำระเงินภายใน 1 ปี พร้อมดอกเบี้ย โดยชำระที่คณะกรรมการ พร้อมทั้งออกใบเสร็จรับเงินไว้เป็นหลักฐาน หลังจากนั้นคณะกรรมการนำเงินไปเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

5. การส่งเสริมการใช้เงินกู้ สมาชิกรวมกลุ่มอาชีพหาตลาดร่วมกัน โดยมีผู้นำชุมชนเป็นแกนหลักและผู้มีประสบการณ์ในหมู่บ้านคอยให้คำแนะนำต่าง ๆ

6. การตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ มีคณะกรรมการกองทุนลงไปตรวจสอบสมาชิกผู้กู้เป็นระยะ ๆ ตรวจสอบโดยการสังเกตและสอบถาม

7. การจัดทำรายงานและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน โดยคณะกรรมการกองทุนแจ้งให้สมาชิกทราบผลการบริหารกองทุนในวันประชุม และติดประกาศ ณ ที่ทำการกองทุน

8. การจัดสรรผลประโยชน์ มีการวางระเบียบการจัดสรรผลประโยชน์ดังนี้

- ปันผลค่าหุ้น 15 %
- เงินประกันความเสี่ยง 20%
- เงินเฉลี่ยคืนให้ผู้กู้ 5%

- เงินตอบแทนคณะกรรมการ 10%
- ทุนการศึกษาและผู้ด้อยโอกาสของคนในหมู่บ้าน 10%
- สมทบกองทุน 10%
- เป็นทุนเพื่อจัดสวัสดิการแก่สมาชิก 20%
- เพื่อสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน 15%
- ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร 15%

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งเป็น 3 ด้านดังนี้

1. ผลโดยตรง พบว่ามีสมาชิกที่ได้รับเงินกู้ทั้งหมด 49 ราย เป็นจำนวนเงินกู้สุทธิ 990,000 บาท โดยผู้กู้เงินไปพัฒนาอาชีพ ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย และบริการ

ตารางที่ 5 อัตราร้อยละของจำนวนสมาชิกผู้กู้แต่ละกลุ่มอาชีพและจำนวนวงเงินกู้ที่อนุมัติ

กลุ่มอาชีพ	จำนวนผู้กู้ (ราย)	คิดเป็นร้อยละ	จำนวนเงินที่อนุมัติ (บาท)	คิดเป็นร้อยละ
ปลูกพืช	32	65.31	685,000	69.20
เลี้ยงสัตว์	11	22.45	145,000	14.64
ค้าขาย	4	8.16	120,000	12.12
บริการ	2	4.08	40,000	4.04
รวม	49	100	990,000	100

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่าสมาชิกผู้กู้เงินไปกู้ในภาคเกษตรเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะการปลูกพืชคิดเป็นร้อยละ 65.31 จึงทำให้จำนวนเงินกู้อยู่ในภาคการเกษตรสูงด้วยตามลำดับ

1.1 จำนวนผู้ชำระคืนยังไม่ถึงระยะเวลาชำระคืนเงินกู้เพราะสมาชิกผู้กู้เป็นรายปีซึ่งจะครบกำหนดชำระหนี้สิ้นปี พ.ศ. 2545 ไม่สามารถระบุงการใช้จ่ายเงินตามวัตถุประสงค์ได้

1.2 ทักษะคติของชุมชนด้อยทุน อยู่ในระดับดีมากเพราะจะทำให้ชาวบ้านมีเงินทุนไปประกอบอาชีพและยังจ่ายดอกเบี้ยต่ำทำให้ประชาชนมีกำลังใจมากขึ้น แต่ระยะเวลาในการชำระหนี้สั้นเกินไปสำหรับคนที่กู้ไปเลี้ยงสัตว์ใหญ่ เช่น โค กระบือ

1.3 การเกิดเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้ มีการทำประชาคมกลุ่มอาชีพผู้กู้ระดับหมู่บ้านระดับตำบล โดยบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน มีการอบรมให้ความรู้จากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

1.4 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการบริหารจัดการ การประกอบอาชีพ เรียนรู้ปัญหา แก้ไขปัญหา กับกิจกรรมมากยิ่งขึ้น

1.5 ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุน จากข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน จากกลุ่มประชากรที่เป็นคณะกรรมการกองทุนและสมาชิกกองทุนจำนวน 50 คน พบว่า

ตารางที่ 6 อัตราร้อยละตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านจากกลุ่มตัวอย่าง 50 คน

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ที่ใช้วัด					
	มาก	ร้อยละ	ปานกลาง	ร้อยละ	น้อย	ร้อยละ
1. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี	12	24.00	32	64.00	6	12.00
2. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์	9	18.00	38	76.00	3	6.00
3. ชุมชนยกย่องคนทำความดี	25	50.00	15	30.00	10	20.00
4. สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	29	58.00	13	26.00	8	16.00
9. ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำ	8	16.00	22	44.00	20	40.00

ตารางที่ 7 อัตราร้อยละตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านจากกลุ่มตัวอย่าง 50 คน

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ที่ใช้วัด					
	ใช่	ร้อยละ	ไม่ใช่	ร้อยละ	ไม่แน่ใจ	ร้อยละ
5. สมาชิกมีโอกาสหาความรู้เพิ่ม	47	94.00	3	6.00	-	0
11. ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	34	68.00	2	4.00	4	8.00
12. ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ ปัญหาของชุมชนได้โดยมีแผน ที่ร่วมกันคิด	26	52.00	24	48.00	-	0

จากตารางที่ 6 และ 7 พบว่า สมาชิกในหมู่บ้านมีความสามัคคี , มีความซื่อสัตย์ และมีกา
รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำโดยการประชุมอยู่ในระดับปานกลาง

ผู้นำที่มีคุณธรรม บุติธรรมสามารถร่วมกันแก้ปัญหาชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชนและมีโอกาสหาความรู้อยู่เสมอ และสมาชิกในหมู่บ้านยังยกย่องคนทำความดีมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่ในระดับมาก

ส่วนสมาชิกในชุมชนมีงานทำสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน ในชุมชนมีการรวมตัวกันตั้งกลุ่มองค์กรประชาชนและคนในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสอย่างสม่ำเสมอ

2. ผลกระทบโดยตรง

ยังไม่พบผลกระทบที่สามารถจะประเมินได้เพราะยังไม่ครบกำหนดระยะเวลาการคืนเงินจึงทำให้สมาชิกผู้กู้หรือผู้ที่อยากจะกู้ยังไม่เห็นความสำคัญของการกู้เงิน การอนุมัติเงินกู้ยังไม่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการขอกู้ ผู้กู้ยอมรับผลของการอนุมัติเงินจากคณะกรรมการสมาชิกยอมรับการบริหารงานกองทุนของหมู่บ้าน

3. ผลกระทบโดยอ้อม

อัตราส่วนที่ยังไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านยังสูงมากเมื่อเทียบกับจำนวนผู้กู้จึงทำให้เงินกู้ยังกระจายไม่ทั่วถึง อาจเป็นเพราะยังไม่เห็นผลของเงินกองทุนที่จะช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นหรือไม่ต้องการเป็นหนี้ ชาวบ้านที่ยังไม่เป็นสมาชิกขาดโอกาสการเรียนรู้ ในการบริหารจัดการกองทุนไม่เห็นความสำคัญของเงินกองทุน

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1. ประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมของผู้กู้ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์จากการประกอบอาชีพเดิมอยู่แล้วจุดประสงค์ของการกู้เพื่อพัฒนาอาชีพและทำอาชีพเสริมหลังการงานา เพื่อให้เพียงพอต่อการเลี้ยงครอบครัว แต่บางครั้งก็ประสบปัญหาขาดทุนเป็นส่วนใหญ่ เป็นปัญหาอุปสรรคในการประกอบอาชีพเกิดจากปัญหาทางด้านต้นทุนการผลิตที่สูงมากแต่ราคาตกต่ำ

2. สมาชิกในครอบครัวมีส่วนในการพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ เพราะครัวเรือนที่มีสมาชิกในวัยแรงงานมากก็จะทำให้ลดรายจ่ายด้านต้นทุนการผลิตก็เพิ่มค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต ครอบครัวของสมาชิกผู้กู้เป็นครอบครัวเดียวกันมีความสัมพันธ์กัน สมาชิกในครอบครัวดีมากเห็นได้จาก การได้อยู่พร้อมหน้ากันหลังเลิกงาน

3. สภาพการอยู่อาศัยสภาพผู้กู้ส่วนใหญ่ที่พักอาศัยเป็นของตนเอง สภาพแข็งแรง มีบริเวณบ้านและอาศัยอยู่บ้านพ่อแม่เป็นส่วนน้อย

4. รายได้ของครอบครัวเพียงพอกับค่าใช้จ่าย เพราะส่วนใหญ่ทำการเกษตรอยู่แล้วจึงซื้ออาหารสำเร็จรูปเพียงเล็กน้อย แต่มีบางครอบครัวที่ยังพอมีเงินเหลือเก็บออมและไม่มีหนี้สิน

5. หนี้สินของครอบครัวก่อนกู้เงินกองทุนสมาชิกผู้ถือหุ้นใหญ่มีหนี้สินอยู่แล้วจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือ ธกส. เป็นส่วนใหญ่ จำนวนเงินกู้ตั้งแต่ 10,000 บาท จนถึง 200,000 บาท ส่วนเงินทุนนอกระบบพบเล็กน้อย

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1. จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ มีจำนวนตั้งแต่ 5,000 บาท - 50,000 บาท ตารางที่ 8 แสดงจำนวนเงินกู้ที่อนุมัติของแต่ละอาชีพ

จำนวนเงินกู้ (บาท)	ประเภทของการกู้			
	เพาะปลูก (คน)	เลี้ยงสัตว์ (คน)	ค้าขาย (คน)	บริการ (คน)
5,000	-	3	-	-
10,000	4	3	1	-
15,000	8	3	-	-
20,000	12	-	-	2
25,000	2	1	-	-
30,000	2	1	2	-
35,000	1	-	-	-
40,000	1	-	-	-
50,000	2	-	1	-
รวม	32	11	4	2

จากตารางที่ 8 จะเห็นได้ว่าการอนุมัติเงินกู้ตั้งแต่ 5,000 บาท ถึง 50,000 บาท ส่วนใหญ่ของเงินกู้อยู่ในด้านการเพาะปลูก จำนวนเงินกู้อาจมีกระจายมากและการอนุมัติเงินกู้บางรายสูงมากเกินไปที่ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้กำหนดไว้

2. จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้เป็นเงินทุนหมุนเวียนที่ชาวบ้านมีการวางแผนและเตรียมไว้อยู่แล้วในแต่ละครั้งที่จะลงทุนหรือไม่ก็ไม่มีเงินจากธนาคารมาก่อน หรือขายผลผลิตที่ยังเหลืออยู่เช่น ข้าว

3. วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการแต่ละรายพบว่า ผู้กู้เงินไปใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์เป็นส่วนใหญ่ซึ่งพบเห็นได้จากกรณีสถานที่ประกอบการ มีการซื้อวัสดุอุปกรณ์และนำไปซื้อวัตถุดิบจริง บางรายนำเงินมาพัฒนาอาชีพที่ทำอยู่แล้ว หรือว่าเพิ่มต้นทุนขยายกิจการใน

การผลิตมากขึ้น เงินจำนวนนี้จึงอาจไม่ได้อะไรเป็นรูปธรรม แต่มีบางรายที่นำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

4. ความรู้หรือทักษะแรงงานในการประกอบอาชีพ ซึ่งสมาชิกผู้กู้มีอยู่แล้วในตัวเอง แต่ก็มีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องคอยให้คำแนะนำ แรงที่มีเป็นแรงงานของคนในครอบครัวและจ้างแรงงานภายในหมู่บ้านบ้างสำหรับกิจการใหญ่ ๆ แต่แรงงานจะเป็นการจ้างรายวัน

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

การทำกิจกรรมอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละรายด้านการใช้จ่ายเงินกู้ยังใช้จ่ายเงินกู้ไม่มีแบบแผนไม่เป็นระบบไม่มีการทำบัญชีใช้จ่ายเงิน ส่วนการหาความรู้เพิ่มเติมผู้กู้มีการหาความรู้เพิ่มเติมจากการพูดคุยสนทนากับเพื่อนบ้าน ผู้รู้ คู่มือทัศนศึกษาเสมอ และอ่านหนังสือบ้าง จากคำแนะนำของเจ้าหน้าที่บ้าง สำหรับการหาตลาดนั้นผู้กู้จะจัดการเองและมีพ่อค้ามาติดต่อเองส่วนใหญ่ จะใช้การหาตลาดแบบดั้งเดิม การช่วยเหลือทางด้านตลาดมีเพียงธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่เข้ามาประกันราคาข้าวและผลผลิตบางอย่าง

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการกู้ ผลที่ได้จากการปลูกพืช เช่น ข้าว มันสำปะหลัง มีการนำไปซื้อพันธุ์พืช ปุ๋ย สารเคมีหมดแล้ว แต่ยังไม่สามารถระบายรับได้ เพราะขึ้นอยู่กับตลาดและยังไม่ถึงฤดูเก็บเกี่ยว สำหรับเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู ไก่พื้นบ้าน เลี้ยงไปแล้วประมาณ 1 ชุด กำลังผลิตรุ่นที่สอง ส่วนการเลี้ยงวัวได้นำไปซื้อพ่อ - แม่พันธุ์ มาเลี้ยงจึงยังไม่สามารถบอกรายรับได้ สำหรับการค้าและบริการยังมีการนำเงินมาหมุนเวียนสม่ำเสมอ สำหรับผู้กู้ที่นำเงินไปปลูกผักไปแล้วนั้น ประสบปัญหาขาดทุนเนื่องจากราคาตกต่ำและสินค้าล้นตลาด

3. ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพ ทำนา ทำสวนผัก ทำไร่มันสำปะหลัง เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย และบริการในหมู่บ้าน ยังคงเป็นอาชีพดั้งเดิมของหมู่บ้านยังใช้เทคโนโลยีในการผลิตไม่มาก ยังไม่ผลิตในเชิงธุรกิจยังอาศัยธรรมชาติช่วยในการผลิต

3.1 อาชีพทำนา ปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ พันธุ์ข้าว ปุ๋ย เงินทุน ที่ดินที่ติดคลองชลประทาน แรงงาน กระบวนการที่ดีได้แก่ การผลิตที่เป็นขั้นตอนมีการใช้รถไถนาเดินตามและเครื่องสีข้าว เพื่อลดแรงงานและเวลามีกระบวนการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีมากขึ้นจึงทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะไว้สำหรับกินตลอดปี ไว้สำหรับเพาะพันธุ์และเหลือสำหรับไว้ขาย

3.2 อาชีพทำสวนผัก ปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ เงินทุนมากขึ้น พันธุ์พืชที่มีคุณภาพ สารเคมี ปุ๋ย ที่นาหลังการเก็บเกี่ยวและดินแหล่งน้ำ กระบวนการผลิตที่ดีได้แก่ การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

หลังการเก็บเกี่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ มีการผลิตที่มีระบบใช้เทคโนโลยีมากขึ้นในการรดน้ำและพ่นสารเคมี ปกุกในเชิงธุรกิจเพื่อจำหน่าย มีการใช้สารเคมีมากขึ้น ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณมากขึ้น เพราะทำการผลิตเพื่อจำหน่ายโดยเฉพาะ แต่มีสารเคมีตกค้างมาก และราคาที่ได้ส่วนใหญ่จะประสบปัญหาขาดทุนถ้าผลิตน้อย

3.3 อาชีพทำไร่มันสำปะหลัง ปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ เงินทุน พันธุ์พืช สารเคมี ปุ๋ย ที่ไร่ กระบวนการผลิตที่ดีได้แก่ มีการเพิ่มทุนในการผลิต ขยายกิจการมากขึ้น จากที่เคยทำอยู่มีการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต มีการวางแผนในการผลิต เช่น ปกุกในฤดูฝนเพื่อไม่ต้องรดน้ำ ใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชแทนกำลังคน ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณมีผลผลิตที่ีราคาสูงและปริมาณที่เพียงพอกับต้นทุนสามารถทำกำไรได้มากในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา

3.4 เลี้ยงสัตว์ ปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ เงินทุน พ่อ-แม่พันธุ์ อาหาร ยาโรค สถานที่เลี้ยงโรงเรือน กระบวนการผลิตที่ดีได้แก่ ยังทำกันไม่แพร่หลายและไม่มากหรือยังไม่ทำในรูปแบบฟาร์มเป็นเพียงเลี้ยงไว้เพื่อเป็นอาชีพเสริมหรือเอาไว้กินหรือขายเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ กระบวนการผลิตเลี้ยงตามธรรมชาติมีเพียงการเลี้ยงหมูที่ใช้อาหารสำเร็จรูปและโรงเรือนที่ดีขึ้น ผลผลิตที่ดีคือ จะใช้ต้นทุนการเลี้ยงต่ำยกเว้น กรณีซื้อพ่อ-แม่พันธุ์ มีอาหารไว้กินในกรณีเลี้ยงไก่ ปลา เมื่อเหลือจากการไว้กินก็จะนำไปขายเพื่อเป็นรายได้เสริม

3.5 ก้าขาย อาชีพค้าขายปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ เงินทุน สถานประกอบการที่ถูกสุขลักษณะ กระบวนการที่ดีได้แก่ มีการเพิ่มเงินลงทุนขยายกิจการ มีสินค้ามากขึ้น มีการจัดการบริหารที่ดีขึ้น ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพ มีการซื้อขายมากขึ้น เกิดเงินทุนหมุนเวียนเพิ่มมากขึ้น

3.6 ด้านบริการเช่น เสริมสวย และรับเหมาก่อสร้าง ปัจจัยนำเข้าที่ดีได้แก่ เงินทุนในการขยายกิจการ กระบวนการบริการที่ดีคือ มีการขยายกิจการ มีเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์เพิ่มและทันสมัยยิ่งขึ้น มีการบริการที่ดีเอาใจใส่ลูกค้า การใช้บริการของลูกค้าเพิ่มมากขึ้น

4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4.1 ผลที่เกิดจากสภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านในบริบทชุมชนพบว่าลักษณะที่นาบนที่คอนไม่เหมาะแก่การทำนาเพราะต้องอาศัยน้ำจากน้ำฝน และแหล่งน้ำคลองชลประทานไม่ทั่วถึง และที่บางแห่งเป็นดินเค็มซึ่งเกิดจากการเพิ่มการผลิตที่มากขึ้น น้ำจึงไม่เพียงพอและสภาพดินเสื่อมเร็วมากเนื่องมาจากการใช้สารเคมีเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

4.2 สภาพสังคมของหมู่บ้าน มีการรวมกลุ่มกันมากขึ้น มีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมากขึ้น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ไม่เปลี่ยนแปลงไปมากนัก

4.3 ผลที่เกิดจากระบบโครงสร้างพื้นฐาน พบว่าเริ่มมีการพัฒนาระบบคมนาคมดีขึ้น มีโทรศัพท์บ้านใช้ มีร้านค้าเพิ่มมากขึ้น

4.4 ผลที่เกิดจากนโยบาย ระเบียบ แนวทางปฏิบัติพบว่าการดำเนินงานการบริหารงานของคณะกรรมการยังไม่เข้าถึงบทบาทหน้าที่ จึงทำให้การทำงานล่าช้าและไม่ค่อยได้ผลมีการทำงานผิดพลาดที่ เช่น ตำแหน่งกรรมการทำหน้าที่เลขาและเหรัญญิก

4.5 ผลที่เกิดจากเงินกองทุน 1 ล้านบาท พบว่าได้รับเงินช้ากว่าบ้านอื่นในตำบลเดียวกัน จึงทำให้การจัดสรรเงินกู้ให้สมาชิกสมาชิกผู้กู้ไม่สามารถนำเงินไปใช้ได้ตามแผนที่วางไว้ เช่น สมาชิกผู้กู้จะนำเงินไปจ้างแรงงานเกี่ยวข้าวแต่เงินได้รับหลังจากที่เกี่ยวเสร็จแล้ว

4.6 ผลที่เกิดจากเงินทุนสะสม พบว่า มีการจัดเก็บเงินทุนสะสมที่ยังไม่เป็นระบบและขาดความต่อเนื่องในการจัดเก็บและมีผู้รับผิดชอบแบบผูกขาดเพียงคนเดียว

4.7 ผลที่เกิดจากการทำเอกสารพบว่ามีการทำเอกสารได้บ้างแต่ยังไม่เป็นระบบระเบียบของคณะกรรมการ

4.8 ระบบบัญชีกองทุน พบว่า คนทำบัญชีมีความรู้มากขึ้น เกี่ยวกับบัญชีแต่ยังไม่ชำนาญและยังไม่เข้าใจบ้าง

4.9 ผลที่เกิดจากการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ พบว่า จำนวนครั้งในการตรวจสอบวิธีการตรวจสอบยังไม่ชัดเจนขาดการปฏิบัติที่เป็นแนวทางเดียวกัน

4.10 ผลที่เกิดจากหนี้สินของครอบครัวก่อนกู้เงินกองทุน พบว่าก่อนการกู้เงินกองทุนสมาชิกผู้กู้มีหนี้สินของธนาคารอยู่แล้วเป็นจำนวนมาก และทำให้มีหนี้เพิ่มมากขึ้น

4.11 ผลที่เกิดจากการใช้จ่ายเงินกู้และการทำบัญชีใช้จ่ายเงินพบว่า ยังไม่มีการทำบัญชีรับจ่ายเงินของสมาชิกแต่จำนวนเงินจ่ายไปหมดแล้ว

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

5.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติทั้ง 5 ข้อพบว่า

1. การเกิดกองทุนพบว่ามีการจัดตั้งกองทุนเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 และได้รับเงินโอนเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2544 มีจำนวนสมาชิกผู้กู้ 49 คน จริงโดยมีนายธงชัย ยิ้มมะเริง เป็นประธานกองทุน

2. ระบบบริหารกองทุนพบว่ามี การเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนจากสมาชิกกองทุนจำนวน 15 คน เป็นชาย 9 คน หญิง 6 คน มีการแบ่งหน้าที่กันและมผู้ทรงคุณวุฒิคอยให้คำปรึกษาโดยประธานเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด

3. การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่าประสบการณ์จากการทำงานการเรียนรู้ จากการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน เกิดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองจริง สามารถนำความรู้ที่มีอยู่มาใช้ และได้เรียนรู้ประสบการณ์ในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้นจริงจากที่เคยเป็นสมาชิก

มาเป็นผู้บริหารกองทุนและประสบการณ์การเรียนรู้จากการเป็นสมาชิกกองทุนสามารถแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น

4. การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า มีการรวมกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

5. การมีศักยภาพมีความเข้มแข็ง พบว่า สมาชิกกองทุนมีศักยภาพในด้านประกอบอาชีพเป็นอย่างดี สภาวะแวดล้อมเอื้ออำนวยเป็นปัจจัยให้เกิดด้านการเรียนรู้ การบริหารงานกองทุน มีความเข้มแข็งโดยวัดจากการสัมภาษณ์ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน สมาชิกมีความสามัคคี ทำให้เกิดความสุขสถาบันครอบครัวไม่มีปัญหา อยู่อย่างอบอุ่นรักใคร่ปรองดองกัน

5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ตามข้อ 1.1 - 1.5 พบว่า

1. ปัจจัยด้านบวก

1.1 เงินทุน เงินทุนที่เพิ่มขึ้น เพื่อนำไปใช้พัฒนาอาชีพ สร้างรายได้และประกอบอาชีพ

1.2 ความรู้ ที่ได้จากการเรียนรู้ จากประสบการณ์จริงที่มีอยู่แล้วในแต่ละด้าน รวมทั้งความร่วมมือในด้านสติปัญญา กำลังกายและกำลังใจ

1.3 ความร่วมมือ ความสามัคคีที่มีอยู่ในหมู่บ้าน

2. ปัจจัยด้านลบ

2.1 ขาดความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการ เช่น การทำบัญชี การใช้เงินอย่างเป็นระบบ

2.2 ทศนคติที่ไม่ดีต่อกองทุนเช่น ความไม่พอใจของสมาชิกที่มีคณะกรรมการบางคนส่งผลให้ขัดแย้งกัน

2.3 หนี้เพิ่มขึ้นของผู้กู้กรณินำไปใช้แล้วประสบปัญหาหลังจากเพิ่มจำนวนการผลิต เช่น การปลูกผัก

5.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า

สมาชิกกองทุนมีการเรียนรู้จากองค์กรต่าง ๆ เช่น การทำประชาคมของบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน เพื่อศึกษาแก้ไขปัญหาาร่วมกันเพื่อทำแผนพัฒนาหมู่บ้านการอบรมเชิงวิชาการของกรมประชาสัมพันธ์ การฟังการบรรยายทางวิชาการของพัฒนาชุมชน ซึ่งทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น มีการกระตุ้นการเรียนรู้ที่มีหลักเกณฑ์มีแบบแผน สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

6.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

6.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พบว่า สมาชิกในหมู่บ้านต้องมีความสามัคคี, มีความซื่อสัตย์ และมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำ โดยการประชุมอยู่เสมอและ ให้ความเคารพซึ่งกันและกันมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรมสามารถร่วมกันแก้ปัญหาชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชนและมีโอกาสหาความรู้อยู่เสมอ และสมาชิกในหมู่บ้านต้องยกย่องคนทำความดีมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่วนสมาชิกในชุมชนมีงานทำสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ไม่เป็นภาระให้กับคนในชุมชน ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน ในชุมชนมีการรวมตัวกันตั้งกลุ่มองค์กรประชาชนและคนในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ดี สามารถทำให้การบริหารจัดการกองทุนสำเร็จได้

6.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชน พบว่า จากการสอบถามมีความเห็นว่า ประชาชนยกย่องคนทำความดีมากเป็นอันดับแรก ให้ความสำคัญกับผู้นำชุมชน ที่เสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม ซื่อสัตย์ ขยันอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม รู้จักทำหน้าที่ของตนเอง จะเห็นได้ว่า ความเข้มแข็งของหมู่บ้านตามทัศนะของประชาชนอยู่ในเกณฑ์ดี ประชาชนมีความรู้ความสามารถในการพิจารณาตามความเหมาะสมของคุณลักษณะต่างๆ ของสมาชิกมีโอกาสที่กองทุนจะบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการบริหารกองทุน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
กรณีศึกษา : บ้านดอนกระโทง สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านดอนกระโทง บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.1 หมู่บ้านบ้านมีกองทุนหมุนเวียน พัฒนาอาชีพสร้างงาน สร้างรายได้

1.2 หมู่บ้านมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

1.3 หมู่บ้านมีกระบวนการพึ่งพาตนเองโดยการเรียนรู้ และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบ พอเพียง

1.4 เศรษฐกิจระดับรากของประเทศได้รับการกระตุ้นให้ดีขึ้น

1.5 ชุมชนในหมู่บ้านดอนกระโทงมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2. เพื่อทราบปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของการจัดการกองทุน

3. เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายของคักการ เพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้าน ระดับตำบลและระดับประเทศ

4. เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กำหนด

2. วิธีการดำเนินการ

1. ศึกษาทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน

2. ศึกษาภาพการดำเนินงาน บริบทของหมู่บ้าน พร้อมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์

3. ใช้รูปแบบการประเมินแบบ ซิฟฟ์โมเดล วิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวชี้วัด ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยข้อมูล จากแบบรายงาน การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง
ข้อประมวลผลการสังเคราะห์ข้อมูล ตามวิธีการและผลการวิเคราะห์ติดตามการประเมินโครงการ

4. สรุปผล อภิปราย พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ

3. ผลการดำเนินงาน

1. หน่วยระบบ A หรือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

การประเมินบริบทของของหมู่บ้าน จากประวัติความเป็นมา สภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อการทำ
การเกษตร ที่มีหลากหลายไม่ว่าจะเป็นที่ไร่ ที่นา แหล่งน้ำ สังกมไทย พื้นบ้าน วัฒนธรรมประเพณี ที่
สืบทอดกันมา โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ถนน และทรัพยากรธรรมชาติ
ตลอดจนการพัฒนาภูมิปัญญา รวมทั้งความเข้มแข็งของชุมชน ผู้นำชุมชนนำไปสู่ความเข้มแข็งของ
หมู่บ้านจนกระทั่ง มีการจัดตั้งกองทุนบริหารเงิน 1 ล้านบาทได้จัดตั้งกองทุนของหมู่บ้าน มีการตั้ง
คณะกรรมการในการบริหารจัดการ โดยมีนายธงชัย ยิ้มมะเร็ง เป็นประธาน มีการร่วมร่างระเบียบ
ข้อบังคับต่าง ๆ ของกองทุนตามนโยบายของสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนหมู่บ้านและชุมชน
เมือง พร้อมทั้งมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องของทางราชการ มีการเตรียมความพร้อมการสร้าง
ความรู้ความเข้าใจ แก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ถึงบทบาทหน้าที่ และการบริหารเงิน

สามารถจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน จัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ สามารถทำบัญชี
รับ - จ่าย เบื้องต้นได้ สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการรับสมัครสมาชิก การ
ขอกู้ การอนุมัติเงินกู้ การส่งเสริมการใช้เงินกู้ การตรวจสอบเป็นระยะ ๆ รวมทั้งมีการสร้างเครือข่าย
การเรียนรู้ จนทำให้สมาชิกกองทุนมีผู้กู้ทั้งหมด 49 ราย รวมเป็นเงินที่อนุมัติไปแล้ว
ทั้งสิ้น 990,000 บาท โดยให้กับผู้กู้ไปดำเนินกิจกรรม แต่ยังไม่สามารถระบุจำนวนผู้ชำระคืนได้
เพราะยังไม่ครบกำหนดชำระเงินคืน สมาชิกเกิดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองมากขึ้น จาก
ประสบการณ์การดำเนินงานของกองทุน นำไปสู่พื้นฐานความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน

2. หน่วยระบบ B หรือหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้

จากการประเมินบริบท กระบวนการนำเข้า กระบวนการบริหารจัดการและผล
ผลิต การดำเนินงานของผู้กู้ อาชีพเดิมมีส่วนเสริมสร้างประสบการณ์ของผู้กู้สมาชิก สภาพการอยู่อาศัย
รายได้ของครอบครัว หนี้สินเดิมที่มีอยู่แล้วมีส่วนในการพัฒนาอาชีพ และประกอบอาชีพเป็นอย่างยิ่ง
ซึ่งจะทำให้สามารถประเมินศักยภาพของการชำระคืนเงินกู้และการอนุมัติเงินกู้

ปัจจัยนำเข้าจากจำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ เงินทุนตามวัตถุประสงค์การกู้เงิน สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ วัตถุดิบ ความรู้ และแรงงานของสมาชิกผู้กู้มีส่วนทำให้กิจการเจริญเติบโตได้ สามารถขยายกิจการ เพิ่มการลงทุนได้จริง เพื่อให้โอกาสในการประกอบอาชีพของผู้กู้

กระบวนการของระบบของผู้กู้ในด้านการใช้จ่ายเงินการหาตลาด การทำบัญชีใช้ จ่ายเงินยังเป็นรูปธรรม แต่มีการหาความรู้เพิ่มสม่ำเสมอ

ผลผลิตที่ได้ จะเห็นผลสำหรับผู้กู้ไปปลูกผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์เล็ก ค้าขายและ บริการที่สามารถประเมินได้โดยใช้ระยะเวลาไม่ถึงปี แต่การทำไร่ ทำนา เลี้ยงสัตว์ใหญ่ ต้องใช้เวลา อย่างน้อย 1 ปี

อภิปรายผล

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านคอนกรีตทั้ง 5 ข้อ

ข้อ 1 การเกิดกองทุนหมู่บ้านคอนกรีต เกิดจากความร่วมมือของคนใน หมู่บ้าน และมีแนวโน้มที่คนในหมู่บ้านจะมีส่วนร่วม เห็นความสำคัญมากขึ้นซึ่งกองทุนสามารถช่วยให้สมาชิกได้พัฒนาอาชีพให้ดีขึ้นไม่มากนัก

ข้อ 2 ระบบบริหารกองทุน บ้านคอนกรีตมีการตั้งคณะกรรมการบริหาร กองทุน มีการแบ่งหน้าที่ การทำงานอย่างเหมาะสม มีการจัดการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่า ด้วยการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และจัดทำระเบียบที่สอดคล้องกับสภาพ ของหมู่บ้านตามความเหมาะสม

ข้อ 3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเองกองทุนหมู่บ้านบ้านคอนกรีต เปิดโอกาสให้ คนในหมู่บ้านได้แสดงความคิดเห็นเพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหา เห็นได้จากการทำประชาคม มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานแต่จะให้ความสำคัญของความคิด ผู้อาวุโสก่อนเสมอ

ข้อ 4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม คนในหมู่บ้านของกองทุนหมู่บ้าน คอนกรีต มีการรวมกลุ่มกันน้อยกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่ม อสม. กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ กลุ่มผู้สูงอายุ และมีแนวโน้มการจัดตั้งกลุ่ม ทางด้านเศรษฐกิจ ขึ้นมาภายในอนาคตเพื่อประกันราคาผลผลิต

ข้อ 5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นของคนในหมู่บ้าน มี ความสามัคคี ซื่อสัตย์ ยกย่องคนทำความดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีอาชีพสามารถเลี้ยง ครอบครัวยุได้ มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและมีผู้นำที่เข้มแข็ง

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก

1. ประสบการณ์ของผู้ที่มีประสบการณ์สำเร็จมาก่อนเป็นข้อมูล ข้อเสนอแนะให้คนในหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และแนะนำในการประกอบอาชีพ เพื่อพัฒนาอาชีพให้ดีขึ้น
2. ประสบการณ์ที่ล้มเหลวทางด้านการตลาด หรือราคาตกต่ำ ทำให้คนในหมู่บ้านเกิดการเรียนรู้ที่จะปรับปรุง วิธีการ ปรับปรุงการผลิต ปรับปรุงผลผลิตให้ได้คุณภาพปริมาณ และราคามากขึ้น โดยอาศัยการรวมกลุ่ม
3. เกิดการรวมกลุ่ม การเรียนรู้ร่วมกันมีการแบ่งหน้าที่การบริหารงาน กองทุนและยอมรับความคิดเห็นร่วมกัน เกิดความสามัคคี
4. เกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ ร่วมกันกับบุคคลหรือ กลุ่มบุคคลภายนอก เพื่อเพิ่มพูน ความรู้ประสบการณ์ทำงานมากยิ่งขึ้น
5. ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ในรูปแบบของการบริหารจัดการกองทุนและเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน

2.2 ปัจจัยด้านลบ

1. คนในหมู่บ้านยังมีสภาพถูกหนี้ของธนาคารทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียน เพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ ทำให้ไม่สามารถเพิ่มการลงทุนให้เติบโตได้ในระยะเวลาอันสั้น
2. คนในหมู่บ้านยังประสบปัญหาขาดทุนก่อนนี้ จึงทำให้การลงทุนครั้งต่อไปยังต้องมีความเสี่ยงในการลงทุนและอาจประสบปัญหาขาดทุนมากขึ้น ถ้าราคาผลผลิตตกต่ำ
3. สภาพภูมิอากาศไม่เหมาะสม เช่น อากาศแห้งแล้ง ฝนไม่ตกตามฤดูกาล หรือฝนทิ้งช่วง น้ำท่วม
4. ด้านสุขภาพ ร่างกาย โรคภัย พุพพลภาพที่ไม่เอื้อต่อการทำงาน และเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเป็นจำนวนมาก

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงานภาคสนามผู้วิจัยได้สร้างเครือข่ายองค์กรย่อยภายในหมู่บ้าน และตำบล ได้แก่ กลุ่มสมาชิกผู้กู้เงินกองทุน เป็นกลุ่มแห่งการเรียนรู้ปัญหาาร่วมกัน และร่วมแก้ปัญหา โดยกระบวนการการทำประชาคม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความแข็งแกร่งในการดำเนินโครงการ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชน

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย คน หมู่บ้านมีความสามัคคี เสียสละต่อส่วนร่วม มีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรู้ ทำความดี มีความเป็นผู้นำ ไม่เล่นการพนัน

5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

5.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) เมื่อเวลาผ่านไป 1 ปี สมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินกิจการสามารถก่อให้เกิดรายได้ ขยายฐานการผลิต และสามารถนำเงินส่งคืนแก่กองทุนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย ทำให้กองทุนมีเงินทุนหมุนเวียนมากขึ้นและสมาชิกผู้กู้มากขึ้น และวงเงินกู้มากขึ้นตามลำดับ

5.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินโครงการสามารถเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ พัฒนาอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม

5.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) วิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีกระบวนการเรียนรู้ ฟังพาอาศัยกันมากยิ่งขึ้น และมีประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างไปจากเดิมมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะ

1. ควรจะมีการยืดเวลาการชำระหนี้จาก 1 ปี หรือมากกว่าตามความเหมาะสมตาม วัตถุประสงค์ของการกู้
2. การบริหารจัดการกองทุนผู้บริหารควรจะมีการกำหนดหน้าที่ที่ชัดเจนและแนวทาง ปฏิบัติในแนวเดียวกัน และปฏิบัติตามที่หน้าที่อย่างถูกต้อง
3. การนำเงินกู้ไปใช้พัฒนาอาชีพของสมาชิกควรนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้จริงจริง และมีหลักฐานการใช้จ่ายที่สามารถพิสูจน์ได้
4. ในการค้นคว้าวิจัย ครั้งต่อไปควรศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ ผู้ขอกู้ ที่เสนอแนะแนวโน้มของตลาด

บรรณานุกรม

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน.2544.คู่มือการดำเนินกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

_____.2544.คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง,สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

_____.2544.ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 . สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เจลีชว บุรีภักดี .2545.ชุดวิชาสารนิพนธ์. เอส อาร์ พรินติ้งแมส โปรดักส์ :oom[6iu

เจียบ ไทยยิ่ง .ประสบการณ์เรียนรู้จากชาวบ้าน: กระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วมในชุมชน.รายงานผลการดำเนินงานของสมาคมมิตรชนบท ต่อ LDAP. ประจำปีไตรมาส.2529

บัณฑกร อ่อนคำ “สถาบันการศึกษากับการพัฒนา”. จุลสารทางเลือกการพัฒนา. 1 กันยายน 2525

ประเวศ วะสี .ปฏิรูปการศึกษาไทย การยกเครื่องทางปัญญา : ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์ในการปฏิรูปการศึกษา : การสร้างสรรค์ภูมิปัญญา. กรุงเทพฯ. อัมรินทร์วิชาการ และมูลนิธิสดศรี สฤษดิ์วงศ์

พรทิพย์ อาจณรงค์. การประเมินหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2526

เขาวดี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี.การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ.แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .2542. กรุงเทพฯ

สมทรง อิศวกุล . ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3.สถาบันราชภัฏนครราชสีมา . 2540

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ . รวมบทความประเมินโครงการ.ครั้งที่ 3, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .2535. กรุงเทพฯ